

T.C. BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

KADIN VE AİLE ÇALIŞMALARI ANABİLİM DALI

KADIN VE AİLE ÇALIŞMALARI BİLİM DALI

**İLKOKUL ÇAĞI ÇOCUKLARININ TOPLUMSAL CİNSİYET
ALGILARI İLE OYUN VE OYUNCAK SEÇİMLERİ ARASINDAKİ
İLİŞKİNİN İNCELENMESİ**

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

Fatma GİRĞİN

BURSA - 2024

T.C. BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

KADIN VE AİLE ÇALIŞMALARI ANABİLİM DALI

KADIN VE AİLE ÇALIŞMALARI BİLİM DALI

**İLKOKUL ÇAĞI ÇOCUKLARININ TOPLUMSAL CİNSİYET
ALGILARI İLE OYUN VE OYUNCAK SEÇİMLERİ ARASINDAKİ
İLİŞKİNİN İNCELENMESİ**

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

Fatma GİRGİN

DANIŞMAN: Prof. Dr. AYSEN TOKOL

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans / ~~Doktora tezi~~ olarak sunduğum "İlkokul Çağı Çocuklarının Toplumsal Cinsiyet Algıları İle Oyun Ve Oyuncak Seçimleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi" başlıklı çalışmanın bilimsel araştırma, yazma ve etik kurallarına uygun olarak tarafımdan yazıldığına ve tezde yapılan bütün alıntıların kaynaklarının usulüne uygun olarak gösterildiğine, tezimde intihal ürünü cümle veya paragraflar bulunmadığına şerefim üzerine yemin ederim.

Tarih ve İmza

Adı Soyadı: Fatma GİRGİN

Öğrenci No:702132007

Anabilim Dalı: Kadın Ve Aile Çalışmaları

Programı: Kadın Ve Aile Çalışmaları

Tezin Türü: Yüksek Lisans / ☒ Doktora ☐ Sanatta Yeterlilik ☐

TEZ ONAY SAYFASI

T. C.

BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

Kadın ve Aile Çalışmaları Anabilim Dalı, Kadın ve Aile Çalışmaları Bilim Dalı'nda 702132007 numaralı Fatma GİRGİN'in hazırladığı “İlkokul Çağı Çocuklarının Toplumsal Cinsiyet Algıları İle Oyun Ve Oyuncak Seçimleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi” başlıklı (yüksek lisans) tezi ile ilgili savunma sınavı, 29/07/2024 günü 15.00 - 16.00 saatleri arasında yapılmıştır. Alınan cevaplar sonunda adayın başarılı (başarılı / ~~başarısız~~) olduğuna oybirliği (oybirliği / ~~oy çokluğu~~) ile karar verilmiştir.

Üye (Tez Danışmanı ve Sınav Komisyonu Başkanı)

Prof. Dr. Aysen TOKOL

Bursa Uludağ Üniversitesi

Üye

Dr. Öğretim Üyesi Nihat TOPAÇ

İstanbul Üniversitesi - Cerrahpaşa

Üye

Doc. Dr. Nuray KOÇ

Bursa Uludağ Üniversitesi

29/07/ 2024

ÖZET

Yazar adı soyadı	Fatma GİRĞİN
Üniversite	Bursa Uludağ Üniversitesi
Enstitü	Sosyal Bilimler Enstitüsü
Anabilim dalı	Kadın ve Aile Çalışmaları
Bilim dalı	Kadın ve Aile Çalışmaları
Tezin niteliği	<i>yüksek lisans</i>
Mezuniyet tarihi	/...../20....
Tez danışmanı	Prof. Dr. Aysen TOKOL

İLKOKUL ÇAĞI ÇOCUKLARININ TOPLUMSAL CİNSİYET ALGILARI İLE OYUN VE OYUNCAK SEÇİMLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

Bu araştırma, ilkokul çağındaki çocukların oyun ve oyuncak seçimlerine toplumsal cinsiyet algılarının etkisini incelemektedir. Toplumsal cinsiyet rolleri, çocukların oyuncak ve oyun tercihlerini önemli ölçüde şekillendirir. Araştırmada, Bursa'nın Nilüfer, Osmangazi ve Yıldırım ilçelerindeki devlet okulları ile Nilüfer'deki bir özel okulda ilkokul öğrencilerinin oyuncak seçimleri incelenmiştir. Her okuldan ve her sınıf seviyesinden toplamda 42 kız ve 43 erkek öğrenciyle görüşülmüştür. Veriler nitel araştırma yöntemlerinden derinlemesine görüşme tekniği ile toplanmış ve içerik analizi yöntemiyle değerlendirilmiştir. Analizler sonucunda, çocukların oyuncak tercihlerinde toplumsal cinsiyet algılarının belirleyici olduğu görülmüştür. Kız çocukları genellikle bebekler ve ev eşyaları gibi "kız oyuncakları" olarak kabul edilen oyuncakları, erkek çocukları ise araba, top ve silah gibi "erkek oyuncakları" olarak kabul edilen oyuncakları tercih etmiştir. Ayrıca, kızlar evcilik ve ip atlama gibi oyunları oynarken, erkekler futbol ve basketbol gibi oyunlara yönelmiştir. Çocukların oyun ve oyuncak seçimlerinde ebeveynlerin ve çevrenin etkisi de önemli bir rol oynamaktadır. Özellikle ekonomik sebepler ve cinsiyete uygunluğu gibi faktörler, çocukların tercihlerini yönlendirmektedir. Araştırma, toplumsal cinsiyet rollerinin çocukların oyun ve oyuncak seçimlerindeki etkisini ortaya koyarak, eğitimciler ve ebeveynler için önemli bulgular sunmaktadır. Elde edilen bulgular, çocukların oyun ve oyuncak seçimlerinde daha esnek ve kapsayıcı yaklaşımlar geliştirilmesine yönelik önerilerde bulunmayı amaçlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Çocuk gelişimi, İlkokul çocukları, Oyun, Oyuncak seçimi,

Toplumsal cinsiyet.

ABSTRACT

Name ve surname	Fatma GİRĞİN
University	Bursa Uludağ University
Institute	Institute of Social Sciences
Field	Women and Family Studies
Subfield	Women and Family Studies
Degree awarded	<i>Master</i>
Date of degree awarded	/...../20....
Supervisor	Prof. Dr. Aysen TOKOL

EXAMINATION OF THE RELATIONSHIP BETWEEN ELEMENTARY SCHOOL CHILDREN'S GENDER PERCEPTIONS AND THEIR CHOICES OF GAMES AND TOYS

This study investigates the influence of gender perceptions on the game and toy preferences of primary school children. Gender roles significantly shape children's choices of toys and games. The research examines the toy preferences of primary school students in state schools in Nilüfer, Osmangazi, and Yıldırım districts of Bursa, as well as a private school in Nilüfer. Interviews were conducted with a total of 42 girls and 43 boys from each school and grade level. Data were collected using qualitative research methods, specifically in-depth interview techniques, and analyzed using content analysis methods. The analysis revealed that gender perceptions play a decisive role in children's toy preferences. Girls generally preferred toys considered "girls' toys," such as dolls and household items, while boys favored toys regarded as "boys' toys," such as cars, balls, and weapons. Additionally, while girls engaged in games like playing house and jump rope, boys were more inclined toward games like football and basketball. The

influence of parents and the social environment also plays a significant role in children's choices of games and toys. Factors such as economic reasons and gender suitability particularly guide children's preferences. The study highlights the impact of gender roles on children's game and toy selections, offering important insights for educators and parents. The findings aim to promote more flexible and inclusive approaches in children's game and toy choices. It emphasizes the necessity for conscious steps toward gender equality and awareness in children's developmental processes. Educators and parents should provide a freer and more creative environment free from gender discrimination, supporting children's individual talents and interests.

Keywords: Child development, Gender, Play, Primary school children, Toy selection

İÇİNDEKİLER

YEMİN METNİ.....	i
TEZ ONAY SAYFASI.....	ii
ÖZET.....	iii
ABSTRACT.....	iv
İÇİNDEKİLER.....	vi
TABLO LİSTESİ.....	ix
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

İLKOKUL ÇAĞINDAKİ ÇOCUKLARIN GELİŞİMİ VE TOPLUMSAL CİNSİYET KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1. İLKOKUL ÇAĞI ÇOCUKLARININ GELİŞİM ÖZELLİKLERİ.....	3
1.1. Fiziksel Gelişim.....	3
1.2. Zihinsel Gelişim.....	4
1.3. Sosyal - Duygusal Gelişim.....	5
1.4. Cinsel Gelişim.....	5
2. TOPLUMSAL CİNSİYET.....	6
2.1. Cinsiyet Kavramı.....	6
2.2. Cinsiyet Kimliği.....	7
2.3. Cinsiyet Roller ve Toplum.....	8
2.4. Toplumsal Cinsiyet Kavramı.....	9
2.5. Toplumsal Cinsiyet Kalıp Yargıları.....	10
3. TOPLUMSAL CİNSİYET KURAMLARI.....	11
3.1. Biyolojik Kuram ve Sosyobiyolojik Kuram.....	11
3.2. Sosyal Öğrenme Kuramı.....	12
3.3. Bilişsel Gelişim Kuramı.....	13
3.4. Toplumsal Cinsiyet Şeması Kuramı.....	14
3.5. Psikanalitik Kuram.....	15

İKİNCİ BÖLÜM

İLKOKUL ÇAĞI ÇOCUKLARININ TOPLUMSAL CİNSİYET GELİŞİMİ VE OYUN, OYUNCAK SEÇİMİ

1. TOPLUMUN KADIN VE ERKEK ROLLERİNE İLİŞKİN ALGISI.....	17
2. TOPLUMSAL CİNSİYET ROLLERİNE İLİŞKİN ALGININ OLUŞMASINDA ETKİLİ OLAN FAKTÖRLER.....	18
2.1. Ebeveynler.....	18

2.2. Eğitim ve Okul Çevresi.....	19
2.3. Medya ve Reklamlar.....	19
2.4. Akran Grubu.....	20
2.5. Kültürel Normlar ve Değerler.....	21
3. ÇOCUKLARDA TOPLUMSAL CİNSİYETİN GELİŞİMİ.....	22
4. OYUN VE OYUNCAK KAVRAMLARI.....	23
4.1. Oyun Kavramı.....	23
4.2. Oyun Türleri.....	24
4.3. Oyuncak Kavramı.....	25
5. İLKOKUL ÇAĞI ÇOCUKLARININ GELİŞİMİNE OYUN VE OYUNCAKLARIN ETKİSİ.....	26
5.1. Bilişsel Gelişime Etkisi.....	27
5.2. Duygusal ve Sosyal Gelişime Etkisi.....	27
5.3. Fiziksel Gelişime Etkisi.....	28
5.4. Yaratıcılık ve Hayal Gücüne Etkisi.....	29
6. OYUN VE OYUNCAK SEÇİMİNİ ETKİLEYEN FAKTÖRLER.....	29
6.1. Çocuğun Yaşı ve Gelişim Düzeyi.....	29
6.2. Güvenlik Faktörü.....	30
6.3. Kültürel ve Sosyal Faktörler.....	30
6.4. Ebeveyn Tercihleri.....	30
6.5. Ekonomik Durum.....	31
6.6. Medya ve Pazarlama.....	31
6.7. Cinsiyet Faktörü.....	32
6.8. Toplumsal Cinsiyet Normları ve Stereotipler.....	33
7. TOPLUMSAL CİNSİYET, OYUN VE OYUNCAK SEÇİMİ İLE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	33
7.1. Dünyada Yapılan Araştırmalardan Bazı Örnekler.....	33
7.2. Türkiye'de Yapılan Araştırmalardan Bazı Örnekler.....	34

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

İLKOKUL ÇAĞI ÇOCUKLARININ OYUN VE OYUNCAK SEÇİMİNE TOPLUMSAL CİNSİYET ALGILARININ ETKİSİ

1. ARAŞTIRMAYA İLİŞKİN BİLGİLER.....	38
1.1. Araştırmanın Amacı.....	38
1.2. Araştırmanın Yöntemi ve Veri Toplama.....	40
1.3. Araştırmanın Varsayımları ve Sınırlılıkları.....	42
1.4. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi.....	42
2. ARAŞTIRMAYA KATILAN KATILIMCILARA İLİŞKİN SOSYAL VE DEMOGRAFİK BİLGİLER.....	43

3. BULGULAR VE YORUMLAR.....	43
4. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	61
4.1. Sonuç.....	62
4.2. Öneriler.....	64
4.2.1. Araştırmacılara Yönelik Öneriler.....	64
4.2.2. Ebeveynlere Yönelik Öneriler.....	65
4.2.3. Eğitimcilere Yönelik Öneriler.....	66
4.2.4. Politika Yapıcılara Öneriler.....	67
KAYNAKÇA.....	70
EKLER.....	75

TABLO LİSTESİ

Tablo 1. İlkokul Öğrencilerinin Demografik Bilgileri.....	43
Tablo 2. “Oyun Oynarken Hangi Oyuncakları Tercih Edersin? Neden?” sorusuna yönelik ilkokul öğrencilerinden elde edilen temalar ve kodlar.....	44
Tablo 3. “Hangi Oyunları Oynamaktan Hoşlanırsın? Neden?” sorusuna yönelik ilkokul öğrencilerinden elde edilen temalar ve kodlar.....	45
Tablo 4. “Hangi Oyuncaklarla Sadece Kızlar Oynamalı? Neden?” sorusuna yönelik ilkokul öğrencilerinden elde edilen temalar ve kodlar.....	47
Tablo 5. “Hangi Oyuncaklarla Sadece Erkekler Oynamalı? Neden?” sorusuna yönelik ilkokul öğrencilerinden elde edilen temalar ve kodlar.....	50
Tablo 6. “Oyuncak Seçiminde Ailenizin veya Çevrenizin Etkisi Olduğunu Düşünüyor Musunuz? Neden?” sorusuna yönelik ilkokul öğrencilerinden elde edilen temalar ve kodlar.....	52
Tablo 7. “Hangi Oyunlar Toplumda Genel Olarak Erkekler İçin Daha Popüler? Neden?” sorusuna yönelik ilkokul öğrencilerinden elde edilen temalar ve kodlar.....	54
Tablo 8. “Hangi Oyunlar Toplumda Genel Olarak Kızlar İçin Daha Popüler? Neden?” sorusuna yönelik ilkokul öğrencilerinden elde edilen temalar ve kodlar.....	56
Tablo 9. “Aşağıdaki oyuncakları bir kız arkadaşın ve bir erkek arkadaşınla paylaşırsan hangisini hangisine verirsin?” sorusuna yönelik ilkokul öğrencilerinden elde edilen temalar ve kodlar.....	58

GİRİŞ

Çocukluk, bireyin kişilik gelişiminin, sosyal becerilerinin ve bilişsel yeteneklerinin temellerinin atıldığı kritik bir dönemdir. Bu dönemde çocuklar, çevrelerinden ve etkileşimde bulundukları insanlardan önemli ölçüde etkilenirler. Oyuncaklar ve oyunlar, çocukların dünyayı keşfetmelerinde ve anlamlandırmalarında kilit rol oynayan unsurlar arasında yer alır. Oyuncaklar aracılığıyla çocuklar, hayal güçlerini kullanarak çeşitli roller üstlenir. Problem çözme becerilerini geliştirir ve sosyal normları öğrenirler.

Toplumsal cinsiyet, çocukların oyuncak seçimlerini ve oyun tercihlerini önemli ölçüde şekillendiren faktörlerden biridir. Toplumsal cinsiyet algıları, toplumun belirli cinsiyet rollerine atfettiği beklentiler ve normlar çerçevesinde şekillenir. Bu algılar, çocukların hangi oyuncaklarla oynamaları ve hangi oyunları tercih etmeleri gerektiği konusunda belirleyici olabilir. Örneğin, toplumda kız çocuklarının bebeklerle, mutfak setleriyle oynamaları teşvik edilirken; erkek çocuklarının araba, inşaat setleri gibi oyuncaklarla oynamaları yaygın bir kabul görür.

Bu araştırma, ilkokul çağındaki çocukların oyun ve oyuncak seçimlerini, toplumsal cinsiyet algıları bağlamında incelemeyi amaçlamaktadır. Çocukların oyuncak seçimlerinde toplumsal cinsiyet algılarının etkisini daha iyi anlamaya yönelik önemli katkılar sağlaması umulmaktadır. Ayrıca toplumsal cinsiyet algılarının ne derece etkili olduğu, bu algıların çocukların gelişimsel süreçlerine nasıl yansıdığı ve bu durumun onların gelecekteki cinsiyet rollerine dair beklentilerini nasıl şekillendirdiği araştırılacaktır.

Araştırmanın temel hedefleri arasında, çocukların toplumsal cinsiyet algılarının oyuncak ve oyun tercihleri üzerindeki etkisini ortaya koymak, bu tercihlerin çocukların gelişim süreçleri üzerindeki olası yansımalarını analiz etmek ve elde edilen bulgular doğrultusunda eğitimciler ve ebeveynler için önerilerde bulunmak yer almaktadır. Ayrıca, toplumsal cinsiyet rollerinin çocukların oyun ve oyuncak seçimlerindeki etkisini daha derinlemesine anlamak, bu alandaki literatüre katkı sağlamak açısından da önem taşımaktadır.

Bu bağlamda, araştırmanın ilk bölümünde, çocuk gelişimi ve toplumsal cinsiyet algıları üzerine mevcut literatür gözden geçirilecek; ikinci bölümde, çocuklarda toplumsal cinsiyet algısının oluşumu, oyun ve oyuncak seçimine etkisinden bahsedilecek, üçüncü bölümde, araştırma yöntemi ve veri toplama süreci detaylandırılacak ayrıca elde edilen bulgular analiz edilerek tartışılacak ve son olarak, araştırmanın sonuçları ile birlikte öneriler sunulacaktır. Bu araştırmanın, çocukların oyun ve oyuncak seçimlerine dair toplumsal cinsiyet algılarının etkisini daha iyi anlamaya yönelik önemli katkılar sağlaması umulmaktadır.

BİRİNCİ BÖLÜM

İLKOKUL ÇAĞINDAKİ ÇOCUKLARIN GELİŞİMİ VE TOPLUMSAL CİNSİYET KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1. İLKOKUL ÇAĞI ÇOCUKLARININ GELİŞİM ÖZELLİKLERİ

Gelişim zaman içerisinde hem biyolojik olgunlaşmanın hem de çevre ile etkileşimin bir sonucu olarak tanımlanmıştır. İnsan gelişimi üzerine çalışan psikologlar, yaşam boyu gelişim kavramı ortaya çıkmadan önce genellikle yaşamın ilk yıllarına odaklanmışlardır. Biyolojik olarak gelişim bebeklik ve çocuklukta ilerleme, yetişkinlikten sonra yaşlılığa doğru azalma göstermiştir. Psikologlar, bireylerin kişiliklerinin ve kararlılıklarının büyük ölçüde bebeklik ve çocukluk yıllarında şekillendiğini kabul etmektedirler. Örneğin, Sigmund Freud, psikolojik gelişimdeki önemli olayların çoğunun 5 yaş civarında gerçekleştiğini ve insan gelişiminin ergenliğin sonunda tamamlandığını ileri sürmüştür. Günümüzde ise psikologlar, gelişimin hem çevresel faktörlerin hem de kalıtsal faktörlerin ortak ürünü olduğunu kabul etmektedirler.

Okul çağı, çocuğun yuvasından ayrılıp, toplumsal çevreyle tanıştığı, dış dünyayı keşfetmeye başladığı dönemdir. İlkokulun ilk yıllarının da içinde olduğu bu dönem, ergenliğin ilk yıllarında son bulmaktadır. Bu dönemde çocukların yaşayacakları gelişim ve değişimler bireyden bireye farklılık gösterse de bir takım ortak gelişim özellikleri de gözlemlenmektedir.

1.1. Fiziksel Gelişim

Fiziksel gelişim, vücudu oluşturan tüm organların büyümesini, boy uzamasını, kilo almayı, kemiklerin güçlenmesini, dişlerin çıkıp değişmesini ve kaslar, beyin, sistemler ve duyu organlarının olgunlaşmasını içerir (Tuğrul, 2010). İlkokul çağı, çocukların fiziksel gelişimlerinin hızlandığı bir dönemdir. Bu dönemde çocukların boyları ve kiloları hızla artar. Kızlar ve erkekler arasında büyüme hızında farklılıklar olabilir. Genellikle kızlar daha erken büyümeye başlarken, erkekler daha uzun süre hızlı büyümeye devam edebilirler (Berk, 2007).

Motor beceriler, çocuğun kas koordinasyonunu, denge yeteneğini ve fiziksel gücünü içerir. İlkokul çağındaki çocuklar, hareket becerilerinde önemli ilerlemeler kaydederler. Daha koordineli hareket edebilirler. Fiziksel etkinliklerde daha yetenekli olur ve spor gibi aktiviteleri daha iyi yapabilirler (Papalia ve Feldman, 2011). Ayrıca ilkokul çağı, çocukların motor koordinasyonlarının iyileştiği bir dönemi temsil eder. Daha karmaşık hareketleri daha etkili bir şekilde gerçekleştirebilirler. Bu, spor yapma ve fiziksel aktivitelerde daha başarılı olmalarını sağlar. Örneğin, çocuklar daha iyi bir el-göz koordinasyonuna sahip olurlar. Bu da top atma veya yakalama gibi becerilerde faydalıdır. Ayrıca, gelişen denge yetenekleri, bisiklet sürme gibi aktivitelerde önemlidir (Gabbard, 2018).

1.2. Zihinsel Gelişim

İlkokul çağı, çocukların düşünsel kapasitelerinin önemli ölçüde geliştiği bir dönemdir. Çocuklar, somut düşünceyi aşarak soyut düşünmeye doğru ilerler. Problem çözme yetenekleri gelişir. Karmaşık sorunları çözebilme becerileri artar (Berk, 2007). Jean Piaget, zekanın, tüm canlılarda bulunan iki biyolojik özellik olan organizasyon ve adaptasyona dayandığını savunmaktadır.

- Organizasyon, her canlının süreçleri bütünleme eğilimini ifade eder. Örneğin, bir bebek, başlangıçta nesnelere bakma veya onları kavrama yeteneğine sahipken bu iki ayrı süreci, ona bir şeyi hem bakarken hem de kavrarken yetenekli hale getiren daha yüksek düzeyli bir yapıya entegre eder.
- Adaptasyon, bir çocuğun çevresiyle etkileşime geçme içgüdüdür. Bu etkileşim, giderek karmaşık bir zihinsel organizasyonun gelişimini destekler. İlkokul çağında dil gelişimi hızla ilerler. Çocuklar kelime dağarcıklarını genişletirler. Cümle kurma becerilerini geliştirir ve okuma-yazma yeteneklerini kazanırlar. Dil becerileri, öğrenme ve iletişimde kritik bir rol oynar (Woolfolk, 2004).
- Çocukların kısa ve uzun süreli bellek kapasiteleri ilkokul çağında önemli ölçüde artar. Bilgiyi hatırlama, organize etme ve gerektiğinde kullanma becerileri gelişir. Bu, öğrenme sürecinde ve günlük yaşamda çeşitli görevleri yerine getirmede önemlidir (Berk, 2007).

1.3. Sosyal - Duygusal Gelişim

İlkokul çağı, çocukların sosyal ve duygusal gelişimi için önemli bir dönemdir. Bu dönemde çocuklar, arkadaşlık ilişkileri kurma, empati geliştirme, duygusal kontrol becerilerini kazanma ve sosyal normlara uyum sağlama gibi pek çok önemli aşama geçirirler. İlkokul çağındaki çocuklar, arkadaşlık ilişkileri kurma ve sürdürme konusunda büyük adımlar atarlar. Oyun gruplarına katılırlar. Arkadaşlarıyla etkileşimde bulunur ve duygusal bağlar kurarlar. Arkadaşlık ilişkileri, çocuğun sosyal becerilerini ve empati yeteneğini geliştirir (Papalia ve Feldman, 2011).

Duygusal kontrol, duyguları tanıma, ifade etme ve yönetme yeteneğidir. İlkokul çağındaki çocuklar, duygusal tepkilerini daha iyi anlamaya başlar ve çeşitli duygularla başa çıkma becerilerini geliştirirler (Berk, 2007). Bu dönemde, empati yetenekleri de gelişir. Çocuklar, başkalarının duygularını anlama ve onları anlamak için çaba gösterme kapasitesine sahip olurlar. Ayrıca diğerlerinin duygusal ihtiyaçlarına daha duyarlı hale gelirler (Woolfolk, 2004).

İlkokul çağı, çocukların öz saygılarını geliştirdikleri önemli bir dönemdir. Bu süreçte çocuklar, başarılarını tanıma, hatalarını kabul etme ve kendilerine güvenme konusunda önemli ilerlemeler kaydederler (Berk, 2007). Bununla birlikte, bağımsızlık da bu dönemde önemli bir rol oynar. Çocuklar, sorumluluk alma ve kendi başına karar verme yeteneği kazanma sürecine girerler. Ev işlerine katılma, kişisel bakım ve zaman yönetimi gibi günlük görevleri yerine getirme konusunda daha bağımsız hale gelirler (Papalia ve Feldman, 2011).

Kurallara uyma, toplumsal normlara ve beklentilere uygun davranma becerisidir. İlkokul çağındaki çocuklar, kuralları anlar ve bu kurallara uymak için daha fazla sorumluluk alırlar. Bu, okulda ve toplumda uyum sağlama yeteneklerini geliştirmelerine yardımcı olur (Woolfolk, 2004).

1.4. Cinsel Gelişim

İlkokul çağındaki çocuklarda cinsel gelişim, genellikle çocuğun cinsel kimliğini ve farkındalığını keşfetme sürecini içerir. Bu dönemde çocuklar, bedenleri, cinsiyet rolleri

ve cinsellikle ilgili temel kavramlar hakkında bilgi edinirler. Ancak bu, ergenlik dönemindeki gençlerin cinsel gelişiminden farklıdır ve genellikle daha basit ve örtük bir şekilde gerçekleşir.

İlkokul çağındaki çocuklarda cinsel gelişim şu unsurları içerebilir:

- **Cinsel Kimlik ve Rol Bilinci:** Çocuklar, kendi cinsel kimliklerini anlamaya başlar ve genellikle cinsiyet rollerini daha iyi kavrarlar. Bu, toplumun belirlediği cinsel normlar ve beklentilerle uyum içinde olma sürecini içerir.
- **Bedensel Farkındalık:** Çocuklar, cinsel organlarını ve vücutlarındaki değişiklikleri fark etmeye başlarlar. Bu dönemde, çocukların kendi bedenlerine ve diğer insanların bedenlerine yönelik merakları artabilir.
- **Cinsellikle İlgili Sorular:** İlkokul çağındaki çocuklar, cinsellikle ilgili sorular sormaya başlarlar. Ebeveynler ve öğretmenler bu soruları açık ve dürüst bir şekilde yanıtlamalı ancak çocuğun yaşına uygun bir dil kullanmalıdırlar. Cinsel eğitim, çocukların sağlıklı bir şekilde cinsellikle ilgili bilgi edinmelerine yardımcı olabilir.
- **Arkadaşlık İlişkileri:** Çocuklar, arkadaşlık ilişkileri kurmaya başlar ve bu ilişkilerde cinsellikle ilgili basit davranışlar gösterebilirler. Örneğin, cinsiyet rollerini oyunlarında taklit edebilirler.

2. TOPLUMSAL CİNSİYET

2.1. Cinsiyet Kavramı

Cinsiyet, bir bireyin biyolojik özelliklerine dayalı olarak belirlenen demografik bir kategoridir. American Psychological Association'a (APA) göre biyolojik cinsiyet, doğumda atanan ve genellikle anatomik ve fizyolojik özelliklere dayanan bir kavramdır. Biyolojik cinsiyet, kromozomlar, hormonlar ve üreme organları gibi biyolojik özellikleri içerir. Örneğin, XY kromozomlarına sahip bireyler genellikle erkek, XX kromozomlarına sahip bireyler ise genellikle kadın olarak tanımlanır (APA, 2020). Kimlik belgelerinde belirtilen cinsiyet bu tanıma dahildir.

2.2. Cinsiyet Kimliği

Cinsiyet kimliği, bireyin kendini kadın, erkek, her iki cinsiyetten biri, hiçbiri veya başka bir cinsiyet olarak tanımlama şeklidir. APA tarafından belirtildiği gibi, "Cinsiyet kimliği, bireyin kendi iç dñnyasında hissettiği cinsiyetle ilgilidir ve bu his, genellikle doğdukları biyolojik cinsiyetle örtüşmeyebilir". Cinsiyet kimliği, toplumun cinsiyet normlarından ve beklentilerinden bağımsız olarak şekillenebilir.

Cinsiyet, biyolojik (fiziksel) cinsiyet ile toplumsal (sosyal) cinsiyet arasındaki farkı ifade eder. "Biyolojik cinsiyet genellikle doğumda belirlenen ve genital yapıya dayanan bir kavramdır" (APA, 2020). Bu kavramlar, bireylerin cinsiyet kimlikleri ve cinsel yönelimleriyle ilişkili olup, toplum içinde ve bir kñltürde nasıl hissettiklerini göstermektedir.

Cinsiyet kimliğinin nasıl gelişimini ve ilgili konuları anlamak için tanımların açık bir şekilde vurgulanması gerekir. Genellikle cinsiyet kimliği konusu sadece bozukluklar açısından ele alınır ve cinsiyet hoşnutsuzluğu ya da cinsiyet uyumsuzluğu gibi tanılar hem çocuklar hem de yetişkinler için konulabilir. Ancak, doktorlar her bireyin bir cinsiyet kimliğine sahip olduğunu ve bu kimliğin farkına varma sürecinin çocuğun psikososyal gelişiminin önemli bir parçası olduğunu unutmamalıdır. Pediatri alanında cinsiyet kimliğinin tanınması, belirli bir an değil, sürekli bir süreçtir. Toplumsal normlardan sapma, hem çocuk hem de ailesi için sıkıntıya yol açaabilir. Bir bireyin davranışsal sağlığını tam olarak değerlendirebilmek için, sağlıklı bir cinsiyet kimliğinin nasıl geliştiğini etkileyen çeşitli faktörleri anlamak önemlidir.

Cinsiyet kimliği gelişimi, biyolojik, psikolojik ve sosyal etkileşimlerin karmaşık bir bileşimidir. Doğumdan itibaren, çocuklar cinsiyetleriyle ilgili toplumsal beklentilerle karşı karşıya kalır ve bu beklentiler, onların cinsiyet kimliği algılarını şekillendirir. Örneğin, ebeveynlerin ve bakıcıların çocuklara yönelik tutumları, çocukların kendilerini nasıl gördüklerini büyük ölçñde etkileyebilir (Zucker ve Bradley, 1995). Bunun yanı sıra, akran ilişkileri ve medya gibi dış faktörler de cinsiyet kimliğinin şekillenmesinde önemli bir rol oynar.

İlkokul döneminde, çocuklar genellikle cinsiyet rollerine ilişkin temel kavramları anlamaya başlarlar. Bu dönemde, çocukların oyun ve davranışları genellikle cinsiyetlerine göre şekillenir. Örneğin, erkek çocukları genellikle daha agresif oyunları tercih ederken, kız çocukları daha çok sosyal oyunlara yönelirler (Maccoby, 1998). Ancak, bu kalıplar her zaman kesin değildir ve bireysel farklılıklar göz önünde bulundurulmalıdır.

Cinsiyet kimliği gelişimi, doğumdan itibaren başlayan ve yaşam boyu devam eden bir süreçtir. Sağlıklı bir cinsiyet kimliği gelişimi, bireyin genel psikososyal sağlığı için kritiktir. Bu süreci anlamak ve desteklemek, özellikle pediatri ve psikoloji alanlarında çalışanlar için büyük önem taşır. Cinsiyet kimliğine dair anlayışımızın derinleşmesi, hem bireysel hem de toplumsal düzeyde gelişime olanak tanır.

2.3. Cinsiyet Roller ve Toplum

Cinsiyet rolleri, bireylerin, grupların ve toplumların cinsiyetlerine dayalı olarak bireylerden beklentilerinin köken alındığı bir kavramdır. Bu roller toplumun cinsiyetle ilgili değerleri ve inançlarına dayanmaktadır (Eagly ve Wood, 1999). Cinsiyet rolleri, bireylerin çevreleriyle etkileşimlerinin bir sonucu olarak ortaya çıkar. Bireylere, hangi cinsiyet için hangi tür davranışın uygun olduğuna dair rehberlik sağlar (Connell, 1987). Uygun cinsiyet rolleri, toplumların cinsiyetler arasındaki farklara dair inançlarına dayanarak şekillenir (West ve Zimmerman, 1987).

Geleneksel olarak birçok toplumda, kadınların erkeklerden daha şefkatli ve duyarlı olduğuna inanılmıştır (Eagly ve Wood, 1999). Örneğin, bir kadının geleneksel kadın cinsiyet rolünü benimsemesinin bir yolu, iş dünyasında kariyer yapmaktan ziyade tam zamanlı olarak evde ailesine ve çocuklarına bakım sağlamak olabilir. Kadınlardan ev işleriyle ilgilenmeleri, yemek yapmaları ve çocuk bakımı gibi görevleri üstlenmeleri beklenir. Bu beklentiler, kadınların toplumsal rollerini sınırlayan ve profesyonel yaşamda daha az görünür olmalarına neden olan kültürel normları pekiştirir.

Geleneksel cinsiyet rolleri, erkekler için de toplumda farklı beklentilere yol açar. Erkeklerin güçlü, kendine güvenen ve bağımsız olmaları beklenir. Ayrıca, onların

geçimini sağlamaları ve evin lideri olmaları gerektiği düşünülür (Ridgeway ve Correll, 2004). Erkekler genellikle iş dünyasında daha rekabetçi roller üstlenir ve hırslı olmaya teşvik edilir. Bu da kariyerlerine odaklanmalarına ve aile içindeki rollerinin daha az belirgin olmasına yol açar.

Bu geleneksel cinsiyet rolleri, bireylerin toplumsal ve profesyonel yaşamlarını önemli ölçüde etkiler. Kadınlar genellikle sağlık, eğitim ve sosyal hizmetler gibi bakım verme rolleri içeren mesleklerde yoğunlaşırken, erkekler mühendislik, yönetim ve finans gibi alanlarda daha fazla bulunurlar. Bu cinsiyet ayrımı, iş dünyasında cinsiyet ve fırsat eşitsizliğine neden olur.

Ancak, toplumsal cinsiyet rolleri zamanla değişime uğrayabilir. Modern toplumlarda, kadınların işgücüne katılımı ve profesyonel başarıları artarken, erkekler de ev içi sorumluluklar ve çocuk bakımında daha aktif roller üstlenmeye başlamıştır. Bu değişim, cinsiyet rolleri konusundaki geleneksel anlayışların sorgulanmasına ve daha esnek, eşitlikçi cinsiyet rollerinin kabul görmesine yol açmaktadır.

Cinsiyet rollerinin bu dönüşümü, toplumsal normların ve değerlerin değişmesi ile yakından ilişkilidir. Toplamlar, kadınların ve erkeklerin potansiyellerini tam olarak gerçekleştirebilmeleri için daha esnek ve kapsayıcı cinsiyet rolleri geliştirmeye çalışmaktadırlar. Bu süreç, cinsiyet eşitliğine doğru atılan önemli bir adım olarak görülebilir. Cinsiyet rolleri, sadece aile içinde değil, aynı zamanda iş gibi diğer alanlardaki beklentilerle de ilişkilendirilebilir (Williams, 1995).

2.4. Toplumsal Cinsiyet Kavramı

Toplumsal cinsiyet, bireyi kadınsı ya da erkeksi olarak tanımlayan psikososyal özelliklerdir (Rice, 1996). Toplumsal cinsiyetin bu kültürel boyutu, bireylerin rollerini ve kimliklerini nasıl algıladıklarını büyük ölçüde etkiler. Örneğin, toplumun kadınlardan beklediği duygusal ifade biçimleri ile erkeklerden beklenenler arasında önemli farklılıklar olabilir. Bu beklentiler, çocukluk döneminden itibaren sosyalizasyon süreci ile bireylere aktarılır ve onların kimliklerini şekillendirir (Bem, 1981).

Ann Oakley toplumsal cinsiyet (gender) ve biyolojik cinsiyet (sex) arasındaki farkı vurgulayan ilk sosyal bilimcilerden biridir. Oakley'e göre, 'gender', cinsiyeti biyolojik olarak erkek ve dişi olarak sınıflandırmanın ötesinde, maskülenliğin ve feminenliğin toplumsal olarak nasıl değerlendirildiğini ve ayrıştırıldığını da içerir (Oakley, 1972). Başka bir ifadeyle, 'sex', insanların doğuştan sahip oldukları biyolojik özelliklerdir. Ancak 'gender', bu biyolojik farklılıkların sosyal etkileşimler yoluyla nasıl anlam kazandığını ve toplumsal rollere dönüştüğünü ifade eder.

Toplumsal cinsiyet kimliği, bir kişinin kendini nasıl tanımladığını ve ifade ettiğini içerir. Bu kimlik, bir kişinin kendini kadın, erkek ya da başka bir cinsiyet olarak görmesiyle ilgilidir. Genellikle bireyler toplumsal cinsiyet beklentileriyle uyumlu olabilir veya bu beklentilere karşı çıkabilir (Butler, 1990). Bu nedenle, toplumsal cinsiyet kimliğinin gelişimi, bireyin psikososyal sağlığı için kritik bir öneme sahiptir.

Toplumsal cinsiyetin karmaşık yapısı, bireylerin günlük yaşamlarında karşılaştıkları zorlukları ve fırsatları anlamak için derinlemesine incelenmelidir. Toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması, toplumsal yapılar ve normlar üzerinde yapılacak köklü değişikliklerle mümkündür. Bu değişiklikler, bireylerin daha özgür ve eşit bir şekilde kendilerini ifade edebilmelerini sağlar ve toplumun genel refahını artırır.

Cinsiyet ve toplumsal cinsiyet arasında net bir ayrım yapmak zordur. Toplumun kadınlardan ve erkeklerden beklediği davranışlar, kadın ve erkeklerin fiziksel özelliklerine ilişkin gözlemlerden tamamen bağımsız değildir (Lips, 2001). Bu nedenle, toplumsal cinsiyetin kültürel yapıları, bir bakıma biyolojik cinsiyeti de içerir. Kadınlar ve erkekler arasındaki bazı farklılıkların ne kadarının biyolojik, ne kadarının kültürel olduğunu kesin olarak belirlemek mümkün değildir. Çoğu zaman bu farklılıklar, biyolojik ve kültürel etkenlerin birlikte etkisiyle ortaya çıkar.

2.5. Toplumsal Cinsiyet Kalıp Yargıları

Kalıp yargı, geniş bir topluluk tarafından kabul görmüş ve yaygın olarak benimsenmiş bir inanç veya yargıdır (Smith ve Mackie, 2016). Bu tür yargılar, genellikle basitleştirilmiş, genelleştirilmiş ve doğruluğu tam olarak kanıtlanmamış önermeler içerir. Kalıp yargılar, sosyal dünyayı anlamlandırmada ve hızlı karar vermede yardımcı

olabilir. Ancak aynı zamanda hatalı veya haksız sonuçlara da yol açabilir (Lippmann, 1922).

Cinsiyet kalıp yargısı, bir bireyin veya grubun cinsiyetine dayalı olarak geniş bir topluluk tarafından benimsenen, yaygın olarak kabul görmüş ve genellikle cinsiyetle ilgili basitleştirilmiş ve genelleştirilmiş inanç veya yargılardır (Glick ve Fiske, 1996). Bu tür kalıp yargılar, bir cinsiyet grubunun diğerine üstün olduğunu veya belirli rollerin sadece belirli cinsiyetlere ait olduğunu varsayar. Örneğin, kadınların duygusal ve erkeklerin mantıklı olduğuna dair yaygın inançlar, cinsiyet kalıp yargılarına örnek olarak gösterilebilir (Ridgeway ve Correll, 2004).

Temelde dört tür cinsiyet kalıp yargıları vardır:

- Kişilik özellikleri: Örneğin, Smith ve Mackie (2016) göre; kadınların genellikle daha uzlaşmacı ve duygusal olmaları, erkeklerin daha kendilerine güvenen ve saldırgan özelliklere sahip olmaları beklenir.
- Ev içi davranışlar: Çoğu toplumlarda kadınların evi temizlemeleri, yemek yapmaları ve çocuklara bakmaları, erkeklerin evin geçimini sağlamaları, araba kullanmaları, arabayı tamir etmeleri ve ev eşyalarını onarmaları beklenir.
- Meslekler: Kadınların öğretmen, hemşire ve hostes; erkeklerin mühendis, pilot ve doktor olduğu varsayılır.
- Fiziksel görünüm: Erkeklerin genellikle kaslı ve uzun olmaları kadınların ise genellikle zarif ve ince olmaları beklenir. Ayrıca kadınlar ve erkekler cinsiyetlerine göre giyinme ve bakım yapma baskısı altındadırlar (Smith, 2020). Toplum, erkeklerin pantolon giymesi ve kısa saç kesimi yapması, kadınların ise elbise giymesi ve makyaj yapması gerektiğini düşünebilir.

3. TOPLUMSAL CİNSİYET KURAMLARI

3.1. Biyolojik Kuram ve Sosyobiyolojik Kuram

Biyolojik kuram, insan davranışlarını ve toplumsal örgütlenmeyi biyolojik temellere dayandıran bir perspektif olarak ortaya çıkmış ve 1970'lerde daha fazla dikkat çekmeye başlamıştır. Bu kuram, cinsiyet farklılıklarını daha çok hormonlar, beyin yapısı ve

işleyişi gibi biyolojik faktörlere dayandırır. Örneğin, erkek ve kadınların hormon seviyeleri, beyin yapıları ve genetik yapılarının, cinsiyet farklılıklarını açıklamada önemli rol oynadığına inanılır. Bununla birlikte, sosyobiyojik kuram, cinsiyet farklılıklarını açıklamak için milyonlarca yıllık evrimsel süreci ve genetik değişimi temel alır. Bu kurama göre, cinsiyet rolleri ve davranışları, insanların atalarının evrimsel geçmişi ve genetik mirası tarafından şekillendirilmiştir (Dökmen, 2009).

Biyolojik kurama göre, hormonlar saldırganlık üzerinde önemli bir etkiye sahiptir. Saldırganlıkla ilgili biyolojik incelemeler, sosyobiyojik alanında önemli bir rol oynamaktadır. Araştırmalar cinsiyet hormonlarının, özellikle testosteronun, pek çok tür için saldırganlıkla ilişkili olduğunu göstermektedir. Örneğin, erkeklerin yüksek testosteron seviyelerinin, saldırgan davranışların artmasına katkıda bulunduğu sıkça gözlemlenmiştir. Sosyobiyojik perspektifine göre, pek çok türün erkekleri dişilerinden daha saldırgan olma eğilimindedir. Bu saldırganlık, türün sağlıklı bir şekilde varlığını sürdürmesine yardımcı olmuştur.

Ebeveynlik yatırımı da cinsiyet farklılıklarının sosyobiyojik açıdan incelenen bir konusudur. Hem kadınlar hem de erkekler, çocuklarını büyüme ve koruma konusunda farklı stratejiler izlerler ve bu stratejiler, biyolojik ve sosyal faktörlerden etkilenir. Örneğin, kadınlar genellikle doğum sonrası çocuklarına daha fazla fiziksel ve duygusal bakım sağlarken, erkekler genellikle kaynakları ve korumayı sağlama konusunda daha fazla çaba harcarlar.

Son olarak, kişilik de sosyobiyojik açıdan incelenen bir konudur. Kadınların ve erkeklerin genellikle farklı kişilik özelliklerine sahip oldukları düşünülür ve bu özelliklerin belirli cinsiyet rollerine uygun olması beklenir. Bu şekilde, sosyobiyojik alanındaki araştırmalar, cinsiyet farklılıklarının biyolojik, psikolojik ve sosyal faktörlerin karmaşık etkileşimiyle şekillendiğini göstermektedir.

3.2. Sosyal Öğrenme Kuramı

Sosyal öğrenme kuramı, insanların öğrenmeyi modelleme etkileriyle, yani başkalarının davranışlarını gözlemleyerek öğrendiğini öne sürer. Bu süreçte, bireyler genellikle

belirli bir uyarıcıya verilen tepkiyi değil, modelin davranışlarını ve bu davranışların sonuçlarını öğrenirler (Bandura, 1962).

Sosyal öğrenme kuramı, özellikle iki önemli öğrenme sürecine vurgu yapar (Bandura, 1997). Bunlar edimsel koşullama ile model alma ve taklit süreçleridir.

- Edimsel koşullama, bir davranışın ödüllendirilmesi veya olumlu sonuçlarla karşılanması durumunda, bu davranışın gelecekte tekrarlanma olasılığının artacağını öne sürer. Bu süreçte, çocuklar cinsiyetlerine uygun davranışlarda bulunduklarında ödüllendirilirken, bu davranışlardan kaçınmaları veya uygun olmayan davranışlar sergilemeleri durumunda cezalandırılırlar. Ödüllendirilen davranışlar tekrarlanırken, cezalandırılan davranışlardan kaçınılır.
- Model alma ve taklit sürecinde ise, çocuklar çevrelerindeki figürleri (örneğin, anne, baba, öğretmen, televizyondaki kahramanlar) model alır ve bu figürlerin davranışlarını uygun bir zamanda taklit ederler. Özellikle cinsiyet rollerinin kazanımında, genellikle kız çocukları annelerini ve kadın figürlerini model alırlarken, erkek çocukları da babalarını ve erkek figürlerini model alır ve taklit ederler.

3.3. Bilişsel Gelişim Kuramı

Piaget'in bilişsel gelişim kuramı, çocukların bilişsel yeteneklerinin yaşla birlikte nasıl değiştiğini ve geliştiğini açıklar. Bu kuram, ilkokul çağındaki çocukların toplumsal cinsiyet algısının nasıl geliştiğini de anlamamıza yardımcı olabilir.

Piaget'e göre, çocuklar ilkokul çağında (yaklaşık 7-11 yaş arası) "somut işlemler dönemi" olarak adlandırılan bir gelişim aşamasındadır. Bu dönemde çocuklar, mantıklı düşünme yeteneklerini geliştirmeye başlarlar. Somut, fiziksel dünyayı daha iyi anlayabilirler. Bu gelişim, çocukların toplumsal cinsiyet algılarını da etkiler.

İlkokul çağı çocuklarının toplumsal cinsiyet algısındaki değişimler dört aşamada incelenir:

- **Mantıklı Düşünme ve Kategorilere Ayırma:** Somut işlemler döneminde çocuklar, cinsiyet kavramını daha mantıklı ve sistematik bir şekilde düşünmeye başlarlar. Bu dönemde, cinsiyet kategorilerini anlamaya ve bu kategorilerle ilgili kuralları öğrenmeye başlarlar. Örneğin, kızlar ve erkekler arasındaki farkları daha net bir şekilde tanımlar ve bu farkları kategorize edebilirler.
- **Toplumsal Normları ve Kuralları Öğrenme:** Çocuklar, cinsiyet rollerine ilişkin toplumsal normları ve kuralları daha iyi anlarlar. Bu dönemde, toplumsal cinsiyetle ilgili beklentileri öğrenir. Bu beklentilere uygun davranışlar sergilemeye başlarlar. Örneğin, belirli oyuncakların veya aktivitelerin kızlar veya erkekler için daha uygun olduğuna dair toplumsal normları benimseyebilirler.
- **Cinsiyet Sabitliği Kavramı:** Piaget'in kuramına göre, somut işlemler döneminde çocuklar cinsiyet sabitliği kavramını geliştirirler. Bu, bir bireyin cinsiyetinin zamanla ve durumla değişmeyeceğini anlama yeteneğidir. Örneğin, bir erkek çocuğu, kız giysileri giyse bile onun cinsiyetinin değişmeyeceğini anlar.
- **Empati ve Sosyal Farkındalık:** Bu dönemde çocuklar, empati ve sosyal farkındalık yeteneklerini geliştirebilirler. Bu, onların diğer insanların cinsiyetlerine dayalı deneyimlerini ve duygularını daha iyi anlamalarına yardımcı olur. Bu farkındalık, toplumsal cinsiyet algılarının ve cinsiyet rollerine yönelik tutumlarının daha bilinçli hale gelmesini sağlar.

Bu şekilde, Piaget'in Bilişsel Gelişim Kuramı, ilkökul çağındaki çocukların toplumsal cinsiyet algısının nasıl geliştiğini ve değiştiğini açıklamaya yardımcı olur. Çocuklar, bu dönemde cinsiyet kavramlarını daha mantıklı ve sistematik bir şekilde anlamaya başlar ve toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin kuralları ve normları öğrenirler.

3.4. Toplumsal Cinsiyet Şeması Kuramı

Toplumsal Cinsiyet Şeması Kuramı, düşünce ve deneyimlerimizi benzerliklere veya farklılıklara dayalı olarak şematik bir şekilde düzenlediğini öne sürer. Bem (1981), cinsiyetle ilgili ilişkilerin ve rollerin, bireyin içsel dünyasında şekillendiğini ve bu sürecin bireyin kendilik algısı ile başladığını belirtmiştir. Genç yaşlardan itibaren, bireyler kendi cinsiyetlerine belirli özellikler atfetmeyi öğrenirler. Bu süreçte, özellikler

geniş bir yelpazede var olmak yerine, ya erkek ya da kadın cinsiyet şemasına yerleştirilir. Bem (1981) çocukların geniş bir insan karakteriştiği yelpazesi yerine, kendi dar cinsiyet şemalarına uygun özellikleri seçtiklerini öne sürer. Bu nedenle, "kültürel mitler kendini gerçekteştiren kehanetlere dönüşür (Bem, 1981). Bu şema daha sonra toplum tarafından, bireyler arası ilişkiler, topluluklar ve medya aracılığıyla pekiştirilir (Ridgeway, 2009).

3.5. Psikanalitik Kuram

Freud'un öne sürdüğü psikanalitik kuramı, toplumsal cinsiyetin gelişimi üzerine ilk ve en etkili kuramlardan biridir (Dökmen, 2009). Bu kurama göre, kişilik oluşumu çocukluk yıllarında başlar. Beş yaşından sonra belirginleşir ve yetişkinlikte devam eder. Freud'un kuramı, çocukların cinsel gelişimlerinin beş aşamadan geçtiğini öne sürer. Bunlar Oral Dönem, Anal Dönem, Fallik Dönem, Latent Dönem ve Genital Dönem olarak ifade edilmektedir (Aydın, 2020).

İlk olarak, oral dönemde (0-18 ay), bebekler ağız bölgesine odaklanır. Ağızla ilişkili davranışlardan zevk alır. Daha sonra, anal dönemde (18 ay - 3 yaş), çocuklar anüse ilgi göstermeye başlar. Dışkılama ile ilgili deneyimler önem kazanır. Fallik dönem (3-5 yaş) olarak adlandırılan üçüncü aşamada, çocukların cinsel organlarına olan ilgisi artar. Ancak bu ilgi yetişkinlerin cinsel ilgileriyle aynı değildir. Ardından, latent dönem (5-13 yaş) olarak bilinen aşamada, cinsel dürtüler bastırılır ve çocuklar cinsiyet farklılıklarını keşfeder. Son olarak, genital dönem (12-13 yaşından itibaren), cinselliğin tekrar ön plana çıktığı ve yetişkinlikteki cinsellikle benzerlik gösteren bir döneme girilir. (Dökmen, 2009).

Chodorow (1978), Freud'un psikanalitik kuramını toplumsal cinsiyet gelişimi açasından ele alarak, özellikle annelerin çocuklarla olan ilişkilerinin, çocukların toplumsal cinsiyet kimliklerinin şekillenmesinde belirleyici bir rol oynadığını vurgular. Chodorow'a göre, annelerle kurulan yakın bağ, özellikle kız çocuklarının anneye benzer bir kimlik geliştirmelerine neden olurken, erkek çocuklar bu bağı kopararak babalarıyla özdeşim kurma eğilimine girerler.

Genel olarak, Freud'un psikanalitik kuramı, çocukların toplumsal cinsiyet kimliklerinin oluşum sürecine dair temel bir çerçeve sunmakla birlikte, modern psikoloji ve feminist teoriler tarafından da eleştirilmiş ve yeniden yorumlanmıştır.

İKİNCİ BÖLÜM

İLKOKUL ÇAĞI ÇOCUKLARININ TOPLUMSAL CİNSİYET GELİŞİMİ VE OYUN, OYUNCAK SEÇİMİ

1. TOPLUMUN KADIN VE ERKEK ROLLERİNE İLİŞKİN ALGISI

Rol, aslen tiyatrodan ödünç alınmış olan ve sosyoloji açısından önemli bir kavramdır. Bir bireyin, örgütlü bir toplumsal yapı içindeki konumunu, bu konuma ilişkin sorumlulukları, ayrıcalıkları ve diğer insanlarla etkileşimini yönlendiren kuralları ifade eder (Spence, 1984). Annelik, babalık, öğretmenlik, askerlik gibi çeşitli rollerden bahsedilebilir. Ancak, kadınlara ve erkeklere atfedilen farklı roller, toplumsal cinsiyet rolleri olarak adlandırılır. Toplum, kadın ve erkeklerden bittiği bu rollere uymalarını bekler.

Toplumsal cinsiyet rolleri, toplumun belirlediği cinsiyet farklılıklarını veya cinsiyet kalıp yargılarını ifade eder. Daha spesifik olarak bu kavram, geleneksel olarak kadınlarla ve erkeklerle ilişkilendirilen rolleri kapsar.

Toplumsal cinsiyet rolleri, bireylerin davranışlarını, tercihlerini ve sosyal etkileşimlerini şekillendiren güçlü bir faktördür. Bu roller, bireylerin toplum içindeki yerini belirler ve cinsiyet kimliklerini güçlendirir. Ancak, bu roller aynı zamanda bireyleri sınırlayabilir ve belirli kalıplara sıkıştırabilir. Böylece cinsiyet eşitliği ve bireysel özgürlükler konusunda zorluklar yaratabilir.

Cinsiyet rolleri, her cinsiyet için belirlenen ve kültürel olarak kabul edilen belirli davranış biçimlerini ve özellikleri içerir. Bu da kültürel beklentilerin bir yansımasıdır. Bir erkeğin sahip olması beklenen davranışlar "erkeksi" veya "maskülen" olarak adlandırılırken, bir kadının sahip olması beklenen davranışlar "kadınsı" veya "feminen" olarak tanımlanır (Rice, 1996). Ancak, cinsiyet rollerinin, bireylerin bulundukları ortama göre değiştiği ve esnek olduğu da belirtilmektedir (Echabe ve Castro, 1999). Örneğin, kadınlar mesleki faaliyetlerde daha "erkeksi" davranışlar sergilerken, yakın ilişkilerde daha "kadınsı" davranışlar sergileyebilirler.

Toplumsal cinsiyet rollerinin kazanımıyla ilgili çeşitli kuramlar bulunmaktadır. Bu kuramlar genellikle cinsiyet tiplemesi veya cinsiyetlerin ayrıştırılması süreci ile ilişkilidir. Cinsiyet tiplemesi süreci, bireylerin cinsiyetlerine uygun tercihler, yetenekler, kişilik özellikleri ve davranışlar kazandıkları süreci ifade eder (Bem, 1983).

2. TOPLUMSAL CİNSİYET ROLLERİNE İLİŞKİN ALGININ OLUŞMASINDA ETKİLİ OLAN FAKTÖRLER

Cinsiyet rol algıları, toplum tarafından inşa edilen ve belirli standartlara dayanan sosyal normlardır. Cinsiyetle ilgili görevler ve güç dağılımı rolleri, kültürler arasında ve aynı kültür içinde farklılık gösterebilir. Cinsiyet rol inançlarını anlamının baskın yaklaşımı olan toplumsal rol kuramı, bu inançların kaynaklarını erkekler ve kadınlar tarafından üstlenilen farklı toplumsal rollerle ilişkilendirir (Eagly ve Wood, 1991).

Toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin algılar, bireylerin toplum içinde belirli cinsiyetlere atfedilen davranış, tutum ve sorumlulukları nasıl benimsediklerini ve sergilediklerini ifade eder. Bu algıların oluşumunda çeşitli sosyal, kültürel ve bireysel etmenler etkilidir. Toplumsal cinsiyet rollerinin oluşumunda etkili olan başlıca faktörler aşağıda belirtilmiştir:

2.1. Ebeveynler

Ebeveynler, çocukların toplumsal cinsiyet rollerini öğrenmelerinde ve benimsemelerinde doğrudan etkilidir. Çocuklara belirli cinsiyet rollerini ve davranış kalıplarını doğrudan veya dolaylı olarak öğretirler. Ebeveynlerin cinsiyet rolleriyle ilgili tutum ve davranışları, çocukların kendi cinsiyet rollerini nasıl algılamaları gerektiğini belirler (Caldera, Huston ve O'Brien, 1989). Örneğin, ebeveynlerin ev içi iş bölümü, çocukların hangi işlerin "erkek işi" veya "kadın işi" olduğunu öğrenmelerine katkıda bulunur. Ayrıca ebeveynlerin kız ve erkek çocuklarına farklı oyuncaklar sunması, onların cinsiyet rollerini erken yaşlarda öğrenmelerine neden olur. Ebeveynlerin ev

işleri ve meslekler konusundaki tutumları da çocukların bu rolleri nasıl algılayacaklarını belirler.

Caldera, Huston ve O'Brien (1989), ebeveynlerin çocuklarıyla oynarken kullandıkları oyuncakların cinsiyet rollerine ilişkin algıların oluşumunda nasıl etkili olduğunu göstermiştir. Bu araştırma, ebeveynlerin kız çocuklarına daha çok bakım veren oyuncaklar (bebekler), erkek çocuklarına ise daha çok yapı ve keşif oyuncakları (arabalar, bloklar) sunduklarını ortaya koymuştur.

2.2. Eğitim ve Okul Çevresi

Eğitim kurumları ve okul çevresi, çocukların toplumsal cinsiyet algılarının gelişiminde kritik bir rol oynar. Okullarda öğretmenlerin ve akranların tutumları, cinsiyet rolleriyle ilgili algıların pekiştirilmesinde etkilidir. Örneğin, öğretmenlerin kız ve erkek öğrencilere yönelik farklı beklentileri ve davranışları, cinsiyet rollerine ilişkin algıların güçlenmesine yol açabilir (Blakemore, 2003). Ayrıca, ders kitaplarının ve eğitim materyallerinin de cinsiyet rollerini sunma şekilleri bu algıların oluşmasına katkıda bulunur.

2.3. Medya ve Reklamlar

Medya ve reklamlar, toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin algıların oluşumunda güçlü bir etkiye sahiptir. Televizyon programları, filmler, dergiler ve internet içerikleri, kadın ve erkek rolleriyle ilgili belirli stereotipleri yayar ve pekiştirir. Gidengil ve Everitt (2003), medyanın toplumsal cinsiyet stereotiplerini nasıl güçlendirdiğini ve bu yolla kadın ve erkeklerin toplumsal rollerini nasıl belirlediğini vurgulamaktadır. Reklamlarda kadınların genellikle ev işleri veya bakım rolleriyle, erkeklerin ise güç ve rekabet gerektiren rollerle ilişkilendirilmesi bu stereotiplerin oluşumunda etkilidir. Özellikle çocuklara yönelik medya içerikleri, toplumsal cinsiyet normlarını ve stereotiplerini erken yaşlarda çocuklara aşılar.

Reklamlar, çocuklara yönelik oyuncakları tanıtırken genellikle cinsiyet stereotiplerini pekiştirir. Erkek çocuklar için genellikle aksiyon figürleri, araçlar ve bilim setleri gibi macera ve keşif temalı oyuncaklar sunulurken, kız çocuklar için bebekler, mutfak setleri

ve güzellik ürünleri gibi ev içi ve bakım temalı oyuncaklar  ne çıkar. Bu tür reklamlar, çocukların cinsiyetlerine uygun olarak algılanan rolleri benimsemelerini teşvik eder.

 izgi filmler ve  ocuk programları da cinsiyet rolleri üzerinde önemli bir etkiye sahiptir. Erkek karakterler genellikle güçlü, cesur ve bağımsız olarak tasvir edilirken, kız karakterler daha çok şefkatli, duygusal ve başkalarına yardım eden rollerle gösterilir. Bu karakterler, çocukların kendi cinsiyetlerine uygun davranış kalıplarını benimsemelerine neden olabilir.

2.4. Akran Grubu

Akran grupları, çocukların toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin algılarını pekiştiren önemli sosyal çevrelerden biridir. Çocuklar, akranlarıyla etkileşimleri sırasında cinsiyet rolleriyle ilgili sosyal normları öğrenir ve bu normlara uyum sağlama eğiliminde olurlar. Martin ve Fabes (2001)  ocukların oyun gruplarında cinsiyet temelli tercihlerin ve normların nasıl oluştuğunu ve peki tirildiğini ara tırmı  ve akran etkisinin bu süreçteki önemini vurgulamıştır. Ayrıca akran baskısı, çocukların belirli cinsiyet rollerine uygun davranışlar sergilemelerine neden olabilir.

Çocuklar, akranlarıyla oynarken cinsiyetlerine uygun görülen oyun ve aktiviteleri tercih etme eğilimindedir. Bu tercihler, çocukların cinsiyet rollerine uygun davranışları benimsemelerini pekiştirir. Akran gruplarında sosyal onay ve reddetme, cinsiyet rollerinin peki tirilmesinde kritik bir rol oynar. Çocuklar, cinsiyetlerine uygun davranışlar sergilediklerinde akranlarından olumlu geri bildirim alır ve kabul g r rl r. Buna karşılık, cinsiyet normlarına uymayan davranışlar sergilediklerinde ise alay, dışlanma veya eleştiri gibi olumsuz tepkilerle kar ıla abilirler. Bu tür tepkiler, çocukların cinsiyet rollerine uyum sağlama motivasyonlarını artırır.

Çocuklar, akranları aracılığıyla cinsiyet rollerine uygun davranışları gözlemleyerek ve taklit ederek öğrenirler. Örneğin, bir erkek  ocuk, grubundaki diğer erkek çocukların spor aktivitelerine katıldığını g rd ğinde, bu davranışı model olarak benzer aktivitelerde bulunmaya ba lar. Aynı şekilde, kız çocukları da diğer kız çocukların bakım ve evcilik oyunlarını taklit ederler.

Akran gruplarındaki dil ve iletişim biçimleri de cinsiyet rollerinin öğrenilmesinde etkili olabilir. Erkek ve kız çocuklarının kendi aralarındaki konuşma tarzları, kullandıkları dil ve iletişim stratejileri, cinsiyet rollerinin pekiştirilmesine katkıda bulunur. Erkek çocuklar daha direkt ve rekabetçi bir dil kullanırken, kız çocukları daha duygusal ve işbirlikçi bir iletişim tarzı benimserler.

Her ne kadar akran grupları genellikle cinsiyet stereotiplerini pekiştirse de, bu gruplar aynı zamanda bu stereotipleri kırma potansiyeline de sahiptir. Çeşitli ve kapsayıcı akran grupları, çocukların cinsiyet rolleri konusunda daha esnek ve açık fikirli olmalarına yardımcı olabilir. Ebeveynler ve eğitimciler, çocukları farklı cinsiyetlerden akranlarla etkileşime girmeye teşvik ederek, cinsiyet rolleri konusundaki esnekliği artırabilirler.

2.5. Kültürel Normlar ve Değerler

Toplumsal cinsiyet algılarının oluşumunda kültürel normlar ve değerler de önemli bir rol oynar. Her toplumun, kadın ve erkek rolleriyle ilgili belirli beklentileri ve normları bulunur. Bu normlar, bireylerin toplumsal cinsiyet rollerini nasıl algıladıklarını ve bu rolleri nasıl benimsediklerini büyük ölçüde etkiler. Kültürel normlar, bireylerin hangi davranışların ve rollerin uygun olduğunu öğrenmelerini sağlar. Hofstede (2001) kültürel boyutların toplumsal cinsiyet rollerinin algılanmasında nasıl farklılıklar yarattığını ve bu farklılıkların bireylerin davranışlarını nasıl şekillendirdiğini açıklamaktadır.

Bireyci toplumlar, bireysel başarıyı ve bağımsızlığı vurgularken, kolektif toplumlar topluluk uyumunu ve bağlılığı önemser. Kollektivist toplumlarda, toplumsal cinsiyet rolleri daha belirgin ve katı olabilir. Bu toplumlarda, kadınların genellikle aile içi sorumlulukları üstlenmeleri ve erkeklerin aileyi dışarıda temsil etmeleri beklenir (Hofstede, 2001).

Kültürel normlar, çocukların cinsiyet gelişimini de etkiler. Çocuklar, doğdukları andan itibaren içinde bulundukları kültürel çevrenin normlarına ve değerlerine maruz kalırlar. Bu normlar ve değerler, çocukların cinsiyet kimliklerini ve cinsiyet rolleriyle ilgili beklentilerini şekillendirir.

3. ÇOCUKLARDA TOPLUMSAL CİNSİYETİN GELİŞİMİ

Çocuklarda toplumsal cinsiyetin gelişimi, biyolojik, psikolojik ve sosyal faktörlerin bir araya gelmesiyle şekillenen karmaşık bir süreçtir. Toplumsal cinsiyet, bireylerin cinsiyetleriyle ilişkili olarak toplum tarafından belirlenen roller, davranışlar ve beklentiler bütünüdür. Çocuklar, doğumdan itibaren cinsiyetlerine uygun görülen roller ve davranışlar hakkında bilgi edinmeye başlarlar.

Çocuklar, toplum tarafından kız veya erkek olarak tanımlandıktan sonra cinsiyetin kültürel anlamlarını öğrenmeye başlarlar (Dökmen, 2009). Kız ve erkek çocuklar, yaşantıları ve çevresel etkileşimleri sayesinde nesneleri, oyunları, etkinlikleri, meslekleri ve hatta kişilik özelliklerini kendilerine "uygun" veya "uygun olmayan" olarak ayırt etmeyi öğrenirler. Kız çocukları ve erkek çocukları farklı oyuncaklarla oynama, farklı duygusal ifadeler kullanma eğiliminde olurlar.

Bu toplumsal cinsiyet rolleri, çocukların kimliklerini ve davranışlarını şekillendirir ve onların toplum içindeki yerlerini belirler. Bu roller, toplumun kültürel normlarına ve beklentilerine uyum sağlama ve kabul görme arayışında olan çocuklar tarafından içselleştirilir. Dolayısıyla, cinsiyet rolleri, çocukların kendilerini ifade etme biçimlerini, ilgi alanlarını ve hatta kariyer seçimlerini etkileyebilir.

İlkokul çocuklarında toplumsal cinsiyetin oluşumu, çeşitli faktörlerin etkisiyle gerçekleşir. Bu faktörler:

- Ebeveynler, çocukların toplumsal cinsiyet rollerini öğrenmesinde en büyük rolü oynar. Ebeveynlerin çocuklarına yönelik tutum ve davranışları, cinsiyet rollerinin benimsenmesinde etkili olur. Örneğin, ebeveynlerin, kız çocuklarına doğdukları andan itibaren kız oyuncakları ile oynamasını kız renkleri sayılabilecek renklere maruz bırakması çocuklara cinsiyet rolleri sorumluluğunu yükler.
- Okul ortamı ve öğretmenler de toplumsal cinsiyetin şekillenmesinde önemli bir role sahiptir. Okulda öğrenilen bilgiler, toplumsal cinsiyet rolleri hakkında çocuklara model oluşturur. Örneğin, öğretmenlerin kız öğrencilerden daha sessiz

ve itaatkar olmalarını, erkek öğrencilerden ise daha aktif ve lider olmalarını beklemesi, bu rollerin pekişmesine neden olabilir.

- Çizgi filmler, çocuk kitapları ve diğer medya içerikleri, çocuklara toplumsal cinsiyet rollerini aktaran güçlü araçlardır. Medyada sıklıkla yer alan cinsiyet stereotipleri, çocukların cinsiyet kimliklerini şekillendirir. Örneğin, çizgi filmlerde, kız karakterlerin genellikle zayıf karakterli ve sadece erkekler tarafından kurtarılabilecek durumlarda olması, erkeklerin ise güçlü ve kurtarıcı rollerde olması çocukların cinsiyet algılarını pekiştirir.
- Çocuklar, arkadaş grupları ve oyun ortamları aracılığıyla da toplumsal cinsiyet rollerini öğrenirler. Grup dinamikleri ve akran baskısı, bu süreci etkiler. Örneğin, kız çocuklarının arabalarla oynaması erkek çocuklarının bebeklerle oynaması akran gruplarında kabul görülmemesine sebep olur. Çocukların akran görüşlerini önemsemesi onları cinsiyet kalıpyargılarına uygun davranmaya mecbur bırakır.

Çocuklardaki cinsiyet stereotiplerinin incelenmesine rağmen, bu alandaki araştırmalar, Piaget'in bilişsel gelişim kuramı ve Bandura'nın sosyal öğrenme kuramını yeterince ele almamıştır (Kagan, 1964). Bu kuramlar, sosyalleşme sürecinde sosyal yapısal, aile, kültürel ve bilişsel faktörlerin çocukların cinsiyet rolleriyle ilgili tutumlarının gelişimine nasıl etki ettiğine dair farklı bakış açıları sunar. Sosyolojik değişkenlerin etkisi geçmişte literatürde incelenmiş olmasına rağmen, kullanılan örneklem çoğunlukla ya çok küçük ya da çok homojen olmuş ve çocukların cinsiyet rolü tutumları üzerinde çeşitli bağımsız değişkenlerin etkilerini sistematik bir şekilde kontrol etme imkanı sağlamamıştır. Sonuç olarak, alanda farklı örneklem ve sınırlı değişkenlere odaklanan küçük ölçekli araştırmalar bulunur. Bu da genellemeyi zorlaştırır.

4. OYUN VE OYUNCAK KAVRAMLARI

4.1. Oyun Kavramı

Stuart Brown'a göre oyun, "spontane olarak bireysel amaçlar için yapılan, amaçsız görünen, keyif ve ustalık aşamasına geçişi sağlayan herhangi bir faaliyet" olarak tanımlanır (Tippett, 2008). Oyun, çocukların kendi seçtikleri ve yönlendirdikleri faaliyetlere katılarak genel iyilik hallerine ve gelişimlerine katkı sağlar. Oyun, belirli

kuralların olduğu veya olmadığı, amaçlı veya amaçsız, yapılandırılmış veya serbest olabilen çeşitli aktiviteleri kapsar. Genel olarak, oyun çocuklar için doğal bir ifade biçimi ve öğrenme aracı olarak kabul edilir.

Oyun, çocukların günlük yaşamlarının vazgeçilmez bir parçasıdır. Onlar için birçok farklı anlam ve değeri temsil eder. Çocuklar oyun oynarken sadece eğlenmekle kalmaz, aynı zamanda kendilerini ifade ederler. David Elkind, çocukların oyun aracılığıyla dünyayı keşfettiklerini ve anlamlandırdıklarını vurgular (Elkind, 2007). Oyun, çocukların duygusal ve bilişsel ifadelerinin en doğal yoludur. Oyun sırasında çocuklar, hayal güçlerini ve yaratıcılıklarını serbestçe kullanabilirler.

Oyunun önemi, Edward Miller ve Joan Almon'un vurguladığı gibi, çocukların özgürce seçtikleri ve yönlendirdikleri faaliyetlere katılmasıyla ortaya çıkar. Bu faaliyetler, çocukların içsel motivasyonlarından kaynaklanır (Miller ve Almon, 2009). Jeannine Ouellette'e göre, oyun yetişkin yönlendirmesinden bağımsız bir faaliyettir. Üretilmiş öğeler veya dıştan dayatılan kurallara bağılı değildir (Ouellette, 2007).

Oyun, çocukların sosyal, duygusal, zihinsel ve fiziksel gelişimlerini destekleyen temel etkinliklerden biridir. Piaget, oyunun çocukların çevreleri hakkında bilgi kazanmaları için önemli bir araç olduğunu belirtir. Oyun sırasında çocuklar, problem çözme, yaratıcı düşünme ve sosyal iletişim becerilerini geliştirirler (Piaget, 1962). Oyun çocukların doğal öğrenme süreçlerinin merkezinde bulunan bir faaliyettir. Piaget'in bilişsel gelişim kuramına göre, çocuklar oyun aracılığıyla dünyayı anlamlandırır ve yeni yetenekler kazanırlar.

Lev Vygotsky de, oyunun çocuğun gelişimindeki önemini vurgulayan bir diğer kuramcıdır. Vygotsky'ye göre, "oyun, çocukların sosyokültürel bağlam içinde anlam yaratma ve paylaşma süreçlerini destekler" (Vygotsky, 1978). Oyun sırasında çocuklar, dil becerilerini ve sembolik düşünme yeteneklerini geliştirirler.

4.2. Oyun Türleri

Oyun türleri üçe ayrılabilir:

- **Yapılandırılmamış Oyun:** Çocukların kendi kurallarını belirleyip hikayelerini oluşturarak oynadıkları serbest oyunlardır. Bu tür oyunlar, çocukların yaratıcılık, problem çözme, iletişim ve işbirliği becerilerini geliştirmelerine yardımcı olur (Smith, 2010). Örneğin, bir grup çocuk, bir arazi keşfi oyunu sırasında hangi yolları takip edeceklerine karar verir ve birlikte yeni keşifler yaparlar. Bu tür oyunlar, çocukların özgüvenlerini artırır ve liderlik yeteneklerini geliştirir.
- **Yapılandırılmış Oyun:** Belirli kurallar ve yönergeler içeren ve genellikle yetişkinler tarafından denetlenen oyunlardır. Bu tür oyunlar, çocukların kural takip etme, disiplinli olma, strateji geliştirme ve rekabet etme yeteneklerini geliştirir (Moyle, 1989). Örneğin, bir futbol maçı, basketbol oyunu veya bir satranç maçı yapılandırılmış oyun örnekleridir. Bu tür oyunlar, çocuklara grup çalışması, takım ruhu ve kazanmayı kabul etme gibi önemli sosyal beceriler kazandırır.
- **Hayali Oyun:** Çocukların hayal güçlerini kullanarak rol yaparak ve hikaye oluşturarak oynadıkları oyunlardır. Bu tür oyunlar, çocukların dil gelişimi, sosyal beceriler, empati yeteneği ve sembolik düşünme becerilerini destekler (Singer ve Singer, 1990). Örneğin, bir grup çocuk, kendi süper kahraman karakterlerini oluşturur ve birlikte bir macera yaşarlar. Hayali oyunlar, çocukların duygusal deneyimlerini ifade etmelerine ve çözümleme becerilerini geliştirmelerine olanak tanır.

4.3. Oyuncak Kavramı

Oyuncaklar, çocukların oyun oynarken kullandıkları araçlardır. Çocuklar için çok çeşitli anlam ve işlevler taşırlar. Çocukların oyuncaklara verdikleri değer ve bu oyuncaklarla kurdukları ilişkiler, onların bilişsel, sosyal, duygusal ve fiziksel gelişimlerinde önemli rol oynar. Brian Sutton-Smith, oyuncakların çocukların yaratıcılıklarını ve hayal güçlerini kullanmalarına imkan tanıdığını ve öğrenme sürecini eğlenceli hale getirdiğini savunur (Sutton-Smith, 1986).

Oyuncaklar, çocukların bilişsel gelişimlerini destekleyici önemli araçlardır. Puzzleler, yapbozlar ve inşa setleri gibi oyuncaklar, çocukların mantıksal düşünme yeteneklerini

ve el-göz koordinasyonlarını geliştirmelerine yardımcı olur. Montessori eğitim sistemi, oyuncakların ve materyallerin çocukların kendi hızlarında öğrenmelerine olanak tanıdığı bir yaklaşımı benimser. Montessori materyalleri, çocukların keşfetmelerine, deney yapmalarına ve öğrenmelerine olanak tanır.

Oyuncaklar aracılığıyla çocuklar, sosyal ve duygusal beceriler de geliştirirler. Oyuncak bebekler, peluş hayvanlar ve rol yapma oyunları, çocukların empati kurmalarını, duygularını ifade etmelerini ve sosyal etkileşim becerilerini geliştirmelerini sağlar. Örneğın, çocuklar rol yapma oyunlarında ebeveyn rolünü üstlenerek empati kurma ve bakım verme becerilerini geliştirirler. Vygotsky'nin sosyokültürel kuramına göre, çocuklar oyuncaklar aracılığıyla sosyal etkileşimlerde bulunarak toplumsal kuralları ve normları öğrenirler (Vygotsky, 1978).

5. İLKOKUL ÇAĞI ÇOCUKLARININ GELİŞİMİNE OYUN VE OYUNCAKLARIN ETKİŐİ

Oyun, çocukların birçok becerisini geliştirir. Çocuklar oyun sırasında karşılaştıkları problemleri çözmek için yeni yollar keşfederler. Bu süreçte çocukların yaratıcı düşünme kapasiteleri artar. Fiziksel oyunlar, çocukların motor becerilerini geliştirmeleri için de önemlidir. Anthony Pellegrini ve Peter Smith, fiziksel oyunların çocukların fiziksel gelişimlerini desteklediğini ve sağlıklı bir yaşam tarzı için temel oluşturduğunu belirtir (Pellegrini ve Smith, 1998). Bu nedenlerle oyun, çocukların genel gelişiminde ve günlük yaşamlarında vazgeçilmez bir yere sahiptir. Oyun, çocukların iç dünyalarını dışa vurdukları, sosyal ilişkiler kurdukları ve fiziksel becerilerini geliştirdikleri bir alan sağlar.

Oyun, ilkokul çağı öğrencileri için bilişsel, duygusal, sosyal ve fiziksel gelişimin temel taşlarından biridir. Bu dönemde çocuklar, oyun aracılığıyla öğrenirler. İlkokul çağındaki çocuklar, yapılandırılmış ve serbest oyunlar aracılığıyla dünyayı keşfeder ve anlamlandırırılar.

5.1. Bilişsel Gelişime Etkisi

Oyun, ilkokul çağı çocuklarının bilişsel gelişiminde kritik bir öneme sahiptir. Jean Piaget, çocukların oyun aracılığıyla çevrelerini keşfettiklerini ve bu süreçte bilişsel becerilerini geliştirdiklerini vurgular (Piaget, 1962). Örneğin, matematiksel oyunlar ve bulmacalar, çocukların analitik düşünme kapasitelerini artırır. Oyun, çocukların zihinsel süreçlerini geliştirmelerine de yardımcı olur. Vygotsky, oyun sırasında çocukların karmaşık düşünme becerilerini ve dil gelişimlerini geliştirdiklerini belirtmiştir (Vygotsky, 1978). Özellikle hayali oyunlar, çocukların sembolik düşünme kapasitelerini artırır ve yaratıcılıklarını teşvik eder.

Eğitici oyuncaklar, ilkokul öğrencilerinin belirli becerileri öğrenmelerine ve geliştirmelerine yardımcı olur. Hirsh-Pasek ve diğerleri, yapbozların "problem çözme ve ince motor becerilerini geliştirdiğini", blokların ise "mekansal farkındalığı artırdığını" belirtir (Hirsh-Pasek ve diğerleri, 2009). Eğitici oyuncaklar, çocukların akademik başarılarına da katkıda bulunur.

Oyun, çocukların bilişsel esnekliklerini geliştirmelerine de yardımcı olur. Farklı oyun türleri, çocukların çeşitli problemlere uyum sağlamalarını ve alternatif çözümler üretmelerini gerektirir. Bu süreç, çocukların düşünme esnekliğini ve yaratıcılığını artırır (Diamond, 2013). Özellikle kurgusal oyunlar, çocukların farklı senaryolar ve roller üzerinde düşünmelerini sağlar. Bu da bilişsel esnekliklerini geliştirir. Bu nedenle, çocukların oyun oynamaları teşvik edilmeli ve oyun ortamları yaratılmalıdır. Oyun, çocukların öğrenme süreçlerini doğal ve eğlenceli hale getirerek bilişsel gelişimlerini en üst düzeye çıkarır.

5.2. Duygusal ve Sosyal Gelişime Etkisi

Oyun, çocukların sosyal ve duygusal gelişimini şekillendiren güçlü bir etkidir. Mildred Parten, oyun sırasında çocukların sosyal etkileşim becerilerini geliştirdiklerini, empati kurmayı ve duygusal olarak kendilerini ifade etmeyi öğrendiklerini belirtir (Parten, 1932). Oyunun etkisini anlamak, sosyal ve duygusal gelişimdeki zorluklarla başa çıkmak için önemlidir. Grup oyunları, çocukların işbirliği yapma, sıra bekleme ve sosyal kuralları öğrenmelerine yardımcı olur. Bu süreçler, sosyal ilişkilerde başarılı

olma yeteneklerini güçlendirir. Okul bağlamında gerekli desteği sağlamak, çocukların genel iyilik halleri ve akademik başarıları için pozitif sonuçlar oluşturur. Bu destek, gelişimin temel bileşenlerinden biridir (Ginsburg, 2007).

Oyuncaklar, ilkokul çocuklarının sosyal etkileşimlerde bulunmalarını teşvik eder. Artin Goncu, paylaşım gerektiren ve işbirliği yapılan oyuncakların çocukların sosyal becerilerini geliştirdiğini vurgular (Goncu, 1993). Çocuklar, oyuncakları paylaşarak ve birlikte oynayarak empati kurma, işbirliği yapma ve sosyal kuralları öğrenme fırsatı bulurlar.

5.3. Fiziksel Gelişime Etkisi

Fiziksel oyunlar, ilkokul öğrencilerinin motor becerilerini geliştirmelerine yardımcı olur. Anthony Pellegrini ve Peter Smith, fiziksel aktivite oyunlarının çocukların büyük kas gruplarını geliştirdiğini ve fiziksel sağlığı desteklediğini belirtir (Pellegrini ve Smith, 1998). Fiziksel oyunlar, çocukların enerji harcamalarına ve sağlıklı bir yaşam tarzı benimsemelerine katkıda bulunur. Böylece obezite gibi hastalıkları önlemede de yardımcı olur.

Fiziksel oyunlar ayrıca çocukların koordinasyon, denge ve esneklik gibi ince motor becerilerini de geliştirir. Koşma, zıplama, tırmanma gibi aktiviteler, çocukların vücutlarını daha etkin ve kontrollü bir şekilde kullanmalarını sağlar. Bu tür oyunlar, kas gücünü ve dayanıklılığını artırarak çocukların genel fiziksel yeteneklerini geliştirir.

Fiziksel oyunların etkisi sadece kas gelişimiyle sınırlı değildir. Kemik yoğunluğunu artırmak ve kemik sağlığını desteklemek için de önemlidir. Yeterli fiziksel aktivite, çocukların kemik gelişimini teşvik eder. Gelecekte osteoporoz gibi kemik hastalıklarının önlenmesine yardımcı olur. Ayrıca, fiziksel oyunlar kalp sağlığını iyileştirir ve kalp-damar hastalıkları riskini azaltır.

Fiziksel oyunlar, çocukların fiziksel dayanıklılığını artırırken aynı zamanda onların enerji seviyelerini de dengeler. Düzenli fiziksel aktivite, çocukların uyku düzenlerini iyileştirir. Günlük aktiviteleri için gerekli enerjiyi sağlar. Bu, onların okul performanslarını ve yaşam kalitelerini olumlu yönde etkiler.

5.4. Yaratıcılık ve Hayal Gücüne Etkisi

Yaratıcı oyunlar ve oyuncaklar, çocukların hayal gücünü ve yaratıcılıklarını geliştirmelerine olanak tanır. Doris Bergen, yaratıcı oyunların çocukların yaratıcı düşünme ve problem çözme becerilerini desteklediğini vurgulamaktadır. Sanat malzemeleri ve yapı oyuncakları, çocukların yaratıcılıklarını ifade etmelerine ve hayal güçlerini geliştirmelerine olanak tanır. Bu tür oyuncaklar, çocukların özgün düşünme yeteneklerini destekler (Bergen, 2002).

Rol yapma oyunları çocukların farklı senaryolar ve karakterler yaratmasına olanak tanır. Gönüllü olarak farklı roller üstlenen çocuklar, empati kurma, duygusal ifade ve sosyal becerilerini geliştirir. Bu oyunlar, çocukların sosyal dünyalarını anlamalarını ve kendilerini farklı durumlarda nasıl ifade edeceklerini öğrenmelerini sağlar (Fein, 1981).

Yaratıcı oyunlar aynı zamanda çocukların dil ve iletişim becerilerini de destekler. Çocuklar, oyun sırasında yeni kelimeler öğrenir. Cümle yapıları geliştirir ve dilbilgisi kurallarını uygulama fırsatı bulurlar. Özellikle, hikaye anlatma ve drama oyunları, çocukların dil yeteneklerini ve anlatım becerilerini güçlendirir. Bu süreç, çocukların akademik başarılarına da olumlu katkıda bulunur (Nicolopoulou, 1997).

Bir başka önemli etki de yaratıcılığın, kendine güven ve özsaygı üzerindeki olumlu etkisidir. Çocuklar, yaratıcı oyunlar ve projeler aracılığıyla başarı ve yetkinlik duyguları geliştirirler. Yaratıcılıklarını ortaya koydukça, kendi kapasitelerini keşfeder ve kendilerine olan güvenlerini artırırlar. Bu, onların genel duygusal sağlıklarına ve sosyal ilişkilerine de yansır (Russ, 2003).

6. OYUN VE OYUNCAK SEÇİMİNİ ETKİLEYEN FAKTÖRLER

6.1. Çocuğun Yaşı ve Gelişim Düzeyi

Çocuğun yaşı ve gelişim düzeyi, oyun ve oyuncak seçiminde belirleyici bir faktördür. Her yaş grubunun farklı gelişim ihtiyaçları ve becerileri bulunur. Bu nedenle oyuncaklar ve oyunlar, çocuğun bu ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde seçilmelidir. Piaget'in bilişsel gelişim kuramına göre, çocuklar belirli yaş dönemlerinde belirli bilişsel yetenekler

geliştirirler. Bu nedenle oyuncak seçiminde gelişim evrelerine dikkat edilmelidir (Piaget, 1962).

Somut işlemler evresi olan ilkokul çağındaki çocuklar, mantıklı düşünme yeteneklerini geliştirir ve somut nesnelerle problem çözme becerilerini kullanırlar. Bu dönemde, deney setleri, bilim kitleri ve strateji oyunları gibi oyuncaklar, çocukların analitik düşünme ve problem çözme yeteneklerini pekiştirir. Ayrıca, bu dönemde grup oyunları ve spor faaliyetleri, çocukların sosyal becerilerini geliştirmelerine yardımcı olur (Piaget, 1962).

6.2. Güvenlik Faktörü

Oyuncakların güvenliği, özellikle küçük çocuklar için son derece önemlidir. Oyuncaklar, çocuğun yaşına uygun olmalı ve küçük parçalar içermemelidir. Zira küçük parçalar boğulma tehlikesi yaratabilir. Amerikan Pediatri Akademisi (AAP), oyuncak güvenliği konusunda ebeveynlere rehberlik etmekte ve onların çocukları için güvenli, toksik olmayan materyallerden yapılmış oyuncaklar seçilmelerini önermektedir (AAP, 2019).

6.3. Kültürel ve Sosyal Faktörler

Oyun ve oyuncak seçiminde kültürel ve sosyal faktörler önemli bir rol oynar. Farklı kültürlerde ve toplumlarda, oyuncaklar ve oyunlar farklı anlamlar ve işlevler taşır. Kültürel normlar ve değerler, çocukların hangi tür oyuncaklarla oynayacağı konusunda etkili olabilir. Örneğin, bazı kültürlerde belirli oyuncaklar cinsiyete dayalı olarak tercih edilir veya edilmez. Rogoff (2003) kültürel bağlamın çocukların oyun ve oyuncak seçiminde önemli bir faktör olduğunu vurgular.

6.4. Ebeveyn Tercihleri

Ebeveynlerin değerleri, inançları ve tercihleri de oyun ve oyuncak seçiminde önemli bir rol oynar. Ebeveynler, çocuklarına hangi tür oyuncakların uygun olduğunu düşünerek seçim yaparlar. Çocukların güvenliği, eğitimi ve eğlenmesi gibi faktörler ebeveynlerin oyuncak seçiminde etkili olur.

Ebeveynlerin kültürel değerleri ve inançları, oyuncak seçiminde belirleyici olabilir. Örneğin, bazı ebeveynler, çocuklarının dini ve kültürel değerlerini yansıtan oyuncaklarla oynamalarını tercih edebilirler. Bu tür oyuncaklar, çocukların kendi kültürlerini ve inançlarını anlamalarına ve bu değerlerle büyümelerine yardımcı olur (Helm, 2009).

Ebeveynlerin eğitim felsefeleri de oyuncak seçiminde önemli bir rol oynar. Eğitimci Maria Montessori'nin pedagojik yaklaşımlarına inanan ebeveynler, çocuklarının bağımsızlıklarını ve problem çözme becerilerini destekleyen Montessori oyuncaklarını seçebilirler. Bu tür oyuncaklar, çocukların doğal meraklarını teşvik eder ve öğrenme süreçlerini destekler (Lillard, 2013).

6.5. Ekonomik Durum

Ailenin ekonomik durumu, çocukların sahip olabileceği oyuncakların çeşidini ve kalitesini etkiler. Daha yüksek gelirli aileler, çocuklarına daha fazla ve çeşitli oyuncaklar sağlayabilir iken, düşük gelirli aileler genellikle daha sınırlı oyuncak seçeneklerine sahiptir. Oyuncakların fiyatları, ailenin ekonomik durumu ve bu durumun oyuncak seçimindeki etkisi, çocukların oyun deneyimlerini ve gelişimlerini doğrudan etkileyebilir (Bradley ve Corwyn, 2002).

6.6. Medya ve Pazarlama

Medya ve pazarlama, çocukların oyun ve oyuncak tercihlerini büyük ölçüde şekillendirir. Bu etki genellikle cinsiyet temelli stratejilerle güçlendirilir. Televizyon reklamları, mağaza düzenlemeleri ve oyuncak paketlemeleri, oyuncakları cinsiyetlere göre ayırarak çocuklara erken yaşlardan itibaren belirli cinsiyet rollerini öğretir. Bu süreç, cinsiyet stereotiplerini pekiştirir ve çocukların kendilerini belirli rollere uygun şekilde tanımlamalarına neden olur.

Televizyon ve internet reklamları, oyuncakları cinsiyetlere göre pazarlamak için renk, tema ve karakterleri kullanır. Kız çocuklarına yönelik oyuncaklar genellikle pembe renklerde, ev işleriyle ilgili ve bakım rollerini teşvik eden temalarla sunulurken, erkek çocuklarına yönelik oyuncaklar mavi renklerde, inşa, savaş ve macera temalı olarak

pazarlanır. Bu tür reklamlar, çocukların cinsiyetlerine uygun görülen oyuncaklara yönelmesini teşvik eder ve cinsiyet rollerini güçlendirir (Götz ve Lemish, 2012).

Mağazalarda oyuncakların yerleştirilme biçimi de cinsiyet ayrımcılığını destekler. Oyuncak rafları genellikle kız ve erkek çocukları için ayrı bölümlere ayrılır. Kız oyuncakları için ayrılan bölümler pembe, mor gibi renklerle dekore edilirken, erkek oyuncakları için ayrılan bölümler mavi, yeşil gibi renklerle dekore edilir. Bu düzenlemeler, çocukların oyuncak tercihlerini etkileyerek belirli cinsiyet rolleriyle özdeşleşmelerini sağlar.

Pazarlama stratejileri, oyuncakların çocuklar üzerinde bıraktığı etkiyi artırmak için cinsiyet temelli yaklaşımlar kullanır. Blakemore ve Centers (2005), oyuncakların pazarlanmasında cinsiyet stereotiplerinin nasıl kullanıldığını analiz etmiş ve bu stratejilerin çocukların oyuncak seçimlerini nasıl etkilediğini göstermiştir. Örneğin, kız çocuklarına yönelik oyuncaklar bebekler, makyaj setleri ve evcilik oyunlarıdır. Sınırlıyken, erkek çocuklarına yönelik oyuncaklar araçlar, aksiyon figürleri ve spor ekipmanları gibi geniş bir yelpazede sunulur.

6.7. Cinsiyet Faktörü

Cinsiyet, çocukların oyuncak tercihlerini ve oyun tarzlarını etkileyen bir diğer faktördür. Toplumsal cinsiyet normları, kız ve erkek çocukların hangi tür oyuncakları tercih edeceği konusunda etkili olur.

Çocukların cinsiyetlerine uygun özellikleri öğrenmelerinde oyunlar ve oyuncaklar büyük bir rol oynar. Çocuklar, sosyoekonomik grupları ne olursa olsun, cinsiyetlerine uygun oyunlar ve oyuncakları tercih etme eğilimindedirler (Arabacıoğlu ve Bağçeli, 2018). Toplumsal cinsiyet normları, çocukların oyuncak tercihlerini ve bu tercihlerin şekillenmesini büyük ölçüde etkiler. Çocuklar, erken yaşlardan itibaren cinsiyetlerine uygun görülen oyuncaklarla oynamaya teşvik edilirler. Bu durum, cinsiyet stereotiplerinin ve rollerinin pekişmesine yol açar.

Çocukların kişisel ilgi ve yetenekleri de oyuncak seçimlerinde etkili olabilir. Ancak bu ilgi ve yetenekler genellikle cinsiyet normları ve sosyal beklentiler tarafından

şekillendirilir. Freeman (2007) çocukların belirli oyuncakları seçmelerinin sadece kişisel tercihleriyle değil, aynı zamanda sosyal çevreleri tarafından onaylanan cinsiyet rolleriyle de ilgili olduğunu vurgular. Kız çocukları, sosyal oyunlar ve bakım oyuncaklarıyla oynamaya daha fazla yönelirken, erkek çocukları yapı ve aksiyon oyuncaklarına ilgi gösterebilirler.

6.8. Toplumsal Cinsiyet Normları ve Stereotipler

Toplumsal cinsiyet, bireylerin toplum tarafından belirlenen cinsiyet rolleri ve normlarına uygun davranışlar sergilemesini ifade eder. Toplumsal cinsiyet normları, çocukların erken yaşlardan itibaren toplumsal cinsiyet rollerine uygun olarak şekillendirilmesine yol açar. Bu süreçte oyun ve oyuncak tercihleri de belirgin şekilde farklılık gösterir. Çocuklar, bu oyuncaklar aracılığıyla toplumsal cinsiyet normlarını içselleştirir ve bu normlara uygun davranışları öğrenirler. Bu süreç, çocukların kim oldukları, ne yapabilecekleri ve nasıl davranacakları konusundaki anlayışlarını şekillendirir (Martin ve Ruble, 2010).

Oyun ve oyuncakların toplumsal cinsiyet normları ve stereotipleri yeniden üretme potansiyeli de bulunur. Ancak ebeveynler, öğretmenler ve diğer yetişkinler, çocuklara çeşitli oyuncaklar sunarak ve çeşitli aktiviteleri teşvik ederek, çocukların geniş bir beceri yelpazesini geliştirmelerine ve toplumsal cinsiyet sınırlamalarını aşmalarına yardımcı olabilirler.

7. TOPLUMSAL CİNSİYET, OYUN VE OYUNCAK SEÇİMİ İLE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

7.1. Dünyada Yapılan Araştırmalardan Bazı Örnekler

Cherney ve London (2006), Amerika Birleşik Devletleri'nin Florida eyaletinde 5-13 yaş arası çocukların boş zaman aktivitelerine yönelik tercihlerini yaş ve cinsiyete göre ele alan bir araştırma yapmışlardır. Araştırmaya 5-13 yaş arası 60 erkek ve 60 kız çocuk katılmıştır. Katılımcılara en sevdikleri oyuncaklar, televizyon programları, bilgisayar oyunları ve açık hava aktiviteleri ile ilgili çeşitli sorular sorulmuştur. Yanıtları boş zamanlarını geçirdikleri aktivitelerle karşılaştırılmıştır. Yanıtlar, boş zamanları

değerlendirmede cinsiyetin önemli bir faktör olduğunu göstermiştir. Erkek çocuklarının bu boş zaman aktivitelerine kızlardan daha fazla zaman ayırdığı belirtilmiştir. Erkek çocukları zamanlarını spor yapma, televizyon izleme ve bilgisayar oyunları oynama ile geçirirken, kız çocuklarının daha çok televizyon izlemeye zaman ayırdıkları gözlemlenmiştir. Ayrıca, erkek çocuklarının boş zamanlarını daha erkeksi aktivitelere, kız çocuklarının ise daha kadınsı aktivitelere harcadığı sonucuna varılmıştır.

Francis (2010), Birleşik Krallık'ta çocukların oyuncak tercihlerinin cinsiyetle ilişkili öğrenme deneyimlerini nasıl etkilediğini araştırmıştır. Araştırmada, çocukların oyuncak tercihleri ve bu tercihlerin cinsiyetle ilişkili öğrenme süreçlerine olan etkileri değerlendirilmiştir. Örneklem 3-5 yaşlarındaki 68 çocuk ve 32 ebeveyninden oluşmuştur. Ebeveynlerden çocuklarının en sevdiği oyuncakları ve izledikleri filmleri belirtmeleri istenmiştir. Çocuklardan da en sevdikleri oyuncakları ve izledikleri filmleri belirtmeleri istenmiştir. Yanıtlar, çocukların cinsiyetine göre analiz edilmiştir. Araştırma sonuçları, oyuncak tercihlerinin oldukça cinsiyetçi olduğunu ortaya koymaktadır. Erkek çocukların oyuncakları ve izledikleri filmler genellikle teknoloji ve aksiyon odaklı iken, kız çocuklarının oyuncakları daha çok bakım ve tipik olarak kadınsı ilgi alanlarına yöneliktir.

Vance, Cefalu ve MacGyvers (2019), Amerika Birleşik Devletleri'nin New Mexico eyaletinde genç yetişkinlerin çocuk oyuncaklarını nasıl algıladıklarını incelemişlerdir. Araştırmanın örneklemini toplamda 213 lisans öğrencisi oluşturmuş olup, bu örneklemin 84'ü erkek ve 129'u kadındır. Katılımcılara 15'i erkek oyuncakları, 15'i kız oyuncakları ve 15'i nötr oyuncak olacak şekilde toplam 45 fotoğraf sunulmuştur. Katılımcılardan fotoğrafları kız oyuncakları veya erkek oyuncakları olarak nitelendirmeleri ve derecelendirmeleri istenmiştir. Ayrıca katılımcılara "BEM (Block Element Modifier) Cinsiyet Rolü Ölçeği" uygulanmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, kadın katılımcıların oyuncak değerlendirmelerinde cinsiyet kalıp yargılarına erkek katılımcılardan daha fazla sahip oldukları belirlenmiştir.

7.2. Türkiye'de Yapılan Araştırmalardan Bazı Örnekler

Çiftçi (2011), ebeveynlerin ve öğretmenlerin cinsiyet rolleri algılarının 60-72 aylık çocukların akran ilişkileri ve oyuncak seçimleri üzerindeki etkilerini incelemiştir. Bu araştırmanın örneklemini, toplamda 117 ebeveyn ve öğretmen ile 61 çocuktan oluşmaktadır. Ebeveyn ve öğretmenlerin cinsiyet rolleri algıları, grup gözlemi yöntemi ve “Cinsiyet Rollerini Davranış Ölçeği” kullanılarak değerlendirilmiştir. Araştırma bulguları, annelerin dişilik rol algısının sosyoekonomik düzeyden etkilenmediğini, babaların eril cinsiyet rol algısının ise sosyoekonomik düzeye göre değişiklik gösterdiğini ortaya koymuştur. Ayrıca, erkek ve kız çocuklarının farklı aktiviteleri tercih ettikleri ve bu aktiviteler süresince zaman kullanımında farklılıklar gözlemlendiği belirlenmiştir. Bu sonuçlar, cinsiyet rolleri algısının çocukların oyun tercihleri ve akran ilişkileri üzerindeki etkilerini ortaya çıkarmıştır.

Bağçeli (2011), annelerin eğitim düzeyleri ile çocuklarının cinsiyet kalıp yargılarının oyun ve oyuncak seçimleri ile olan ilişkisini araştırmıştır. Bu araştırmada, 7-8 yaş grubundaki çocukların cinsiyet kalıp yargılarını değerlendirmek için “Cinsiyet Kalıp Yargı Ölçeği” kullanılmıştır. Ayrıca, annelerin çocuklarının oyun ve oyuncak tercihleri hakkındaki düşüncelerini öğrenmek amacıyla, araştırmacılar tarafından geliştirilen bir anket formu uygulanmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, çocuklardaki cinsiyet özelliklerine ilişkin kalıp yargılar, annenin eğitim düzeyi arttıkça yükselmiştir. Ayrıca, erkek çocukların kız çocuklara kıyasla bu kalıp yargıları daha çok benimsedikleri tespit edilmiştir. Bunun yanında, anne eğitim düzeyinin çocukların oyuncak tercihlerine etkisi olmadığı, çocukların cinsiyetlerinin oyuncak seçimi üzerinde belirleyici olduğu saptanmıştır. Kız çocuklarının genellikle bebekler ve mutfak setleri gibi oyuncakları seçtikleri, erkek çocukların ise araba, kamyon ve tabanca gibi oyuncaklara yöneldikleri görülmüştür.

Yağan Güder ve Abalay (2016) 3-6 yaş çocuklarının oyuncak tercihlerini toplumsal cinsiyet bağlamında incelemiştir. Araştırmaya 3-6 yaş grubundan 118 çocuk katılmıştır ve çocukların oyuncak tercihleri, cinsiyet algıları ile oyuncağı tercih etmeme nedenleri arasındaki ilişki ortaya konmuştur. Verilerin toplanması araştırmacılar tarafından hazırlanan Oyuncak Tercihi Görüşme Formu ile yapılmıştır. Araştırma sonucunda oyuncak seçiminin kız ve erkeklerde farklılık gösterdiği gözlemlenmiştir. Ayrıca çocukların toplumsal cinsiyet algılarına uygun seçimler yaptıkları ve çocukların yaşları

büyüdükçe oyuncak seçiminde daha seçici davrandıkları, cinsiyet algılarına uygun seçimler yaptıkları sonucuna varılmıştır. Oyuncakların renginin, aile ve akran gruplarının da oyuncak seçiminde etkili olduğu tespit edilmiştir.

Özer ve Akgül (2021) ebeveynlerin cinsiyet algılarının oyuncak satın alma üzerindeki etkisi adını taşıyan bir araştırma yapmışlardır. Araştırmanın amacı, firmaların oyuncaklarda kullandığı renk ve şekil gibi cinsiyet belirleyicilerine ebeveynlerin yaklaşımını incelemek ve bu yaklaşımların arkasındaki toplumsal cinsiyet algısı ve kültürel kodları belirlemektir. Verilerin toplanmasında “Cinsiyet Roller Tutum Ölçeği ve Satın Alma Niyeti Ölçeği” kullanılmıştır. Araştırma 0-6 yaş grubu arasında çocuğu olan ebeveynlere online olarak uygulanmıştır. Araştırmanın veri analizi SPSS programı ile yapılmış, toplumsal cinsiyet algısı ile oyuncak satın alma niyeti arasında güçlü bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Ayrıca ebeveynlerin cinsiyet algılarının demografik özelliklerine göre oyuncak seçiminde anlamlı bir farklılığa sebep olduğu sonucuna varılmıştır.

Şekerci ve diğerleri (2021) çocukların ve ebeveynlerin cinsiyet kalıp yargıları ile oyuncak seçimi arasındaki ilişkiyi araştırmışlardır. Araştırmada nicel araştırma yöntemleri kullanılmıştır. Örneklemi İstanbul’da yaşayan 3-8 yaş arası 360 çocukla, 360 ebeveyn oluşturmuştur. Örneklem amaca yönelik örnekleme yöntemiyle seçilmiştir. Veriler araştırmacılar tarafından hazırlanan anket ve çevrimiçi ebeveynleri ve çocukları tanımaya yönelik formlarla toplanmıştır. Araştırmada ebeveynlerin sosyo-demografik niteliklerinin toplumsal cinsiyet algılarına ve çocuklarının oyuncak seçimlerine etkisi olduğu belirlenmiştir.

Bay ve Emeksiz (2022), okul öncesi dönemindeki çocukların oyunlarındaki toplumsal cinsiyet algılarının etkisini incelemiştir. Araştırmada örneklem grubu kolay ulaşılabilir örnekleme yöntemi ile belirlenmiştir. Örneklemi Eskişehir ilinde bulunan özel bir anaokulda öğrenim gören 30 çocuk oluşturmuştur. Gözlem ve görüşme tekniğiyle veriler toplanmıştır. Öğrencilerin her biri oyun zamanında altışar saat gözlemlenmiştir. Gözlem sonuçları doküman haline getirilmiş ve betimsel analiz yöntemi ile temalar ve alt temalar oluşturularak analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda çocukların oyun

oyarken rol ve karakter seçimlerinde toplumsal cinsiyet algılarının etkili olmadığı ancak oyuncak seçimlerinde cinsiyet kalıp yargılarının etkili olduğu gözlemlenmiştir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

İLKOKUL ÇAĞI ÇOCUKLARININ OYUN VE OYUNCAK SEÇİMİNE TOPLUMSAL CİNSİYET ALGILARININ ETKİSİ

1. ARAŞTIRMAYA İLİŞKİN BİLGİLER

Bu araştırma, ilkokul çağındaki çocukların oyun ve oyuncak tercihlerinin toplumsal cinsiyet algılarından nasıl etkilendiğini anlamayı amaçlamaktadır. Araştırma, çocukların oyuncak tercihlerinin ve oyun alışkanlıklarının toplumsal cinsiyet rolleri ve normları tarafından nasıl şekillendirildiğini ortaya koymayı hedeflemektedir. Bu bağlamda, literatür taraması yapılarak katılımcılara yönlendirilmek üzere özel olarak hazırlanan bir dizi soruyla çocukların oyuncak ve oyun tercihlerini derinlemesine incelemeyi amaçlamaktadır. Araştırmanın, eğitimciler ve ebeveynler için önemli ipuçları sunması beklenmektedir. Araştırma sonuçlarının, çocukların oyun ve oyuncak tercihlerini etkileyen toplumsal cinsiyet kalıplarının anlaşılmasına katkıda bulunarak, daha eşitlikçi ve kapsayıcı bir eğitim ortamının oluşturulmasına yardımcı olması istenmektedir.

1.1. Araştırmanın Amacı

Toplumsal cinsiyet algıları, çocukların bilişsel ve sosyal gelişimlerini etkiler. Cinsiyet temelli oyuncak seçimleri, çocukların belirli becerileri geliştirmesine ve toplumsal cinsiyet rollerine uygun davranışları öğrenmesine yol açar. Serbin ve diğerleri (2001), cinsiyet stereotiplerine uygun oyuncakların, çocukların bilişsel becerilerini farklı şekillerde geliştirdiğini tespit etmiştir. Örneğin, kız çocukları sosyal oyunlar ve bakım oyuncaklarıyla duygusal zekalarını ve dil becerilerini geliştirirken, erkek çocukları inşa oyuncakları ve rekabetçi oyunlarla stratejik düşünme ve problem çözme becerilerini geliştirirler. İlkokul çağı çocuklarının oyun ve oyuncak seçimleri, toplumsal cinsiyet algılarından büyük ölçüde etkilenir. Toplumsal cinsiyet stereotipleri, ebeveyn etkisi, okul ve sosyal çevre, medya ve reklamlar, çocukların oyuncak seçimlerinde belirleyici rol oynar. Bu faktörler, çocukların bilişsel, sosyal ve duygusal gelişimlerini şekillendirir.

Toplumsal cinsiyet algıları, bireylerin cinsiyetlerine atfedilen sosyal ve kültürel rollerin, normların ve beklentilerin bir yansımasıdır. Bu algılar, çocukların davranışlarını, ilgi

alanlarını ve sosyal etkileşimlerini şekillendirir. İlkokul çağındaki çocuklar, toplumsal cinsiyet algılarını tam olarak geliştirmediklerinden, bu dönemdeki oyun ve oyuncak tercihleri genellikle toplumsal cinsiyet normları tarafından etkilenir.

Bu araştırmanın amacı, ilkokul çağındaki çocukların oyun ve oyuncak seçimlerini etkileyen önemli faktörlerden biri olan toplumsal cinsiyet algılarını derinlemesine incelemektir. Araştırma, çocukların cinsiyetlerine göre farklı oyuncak ve oyun tercihleri yapmalarına neden olan toplumsal cinsiyet normlarını ve bu normların çocukların günlük yaşamındaki yansımalarını anlamayı hedeflemektedir. Bu bağlamda, hem kız hem de erkek çocuklarının hangi oyun ve oyuncakları tercih ettiklerini belirlemek ve bu tercihlerinin ardındaki nedenleri ortaya koymak amaçlanmaktadır. Bu amaç doğrultusunda şu alt amaçlara ulaşmak da hedeflenmiştir:

- Çocukların hangi oyunları oynamaktan hoşlandıklarını ve bu tercihlerin sebeplerini araştırmak, oyun tercihinde cinsiyet farklılıklarının olup olmadığını incelemek.
- Çocukların hangi oyuncaklarla sadece kızların veya sadece erkeklerin oynaması gerektiğine dair algılarını tespit etmek ve bu algıların toplumsal cinsiyet rolleri üzerindeki etkisini analiz etmek.
- Çocukların oyuncak seçimlerinde ailelerinin ve çevrelerinin etkisinin olup olmadığını belirlemek ve bu etkilerin toplumsal cinsiyet algıları üzerindeki rolünü incelemek.
- Toplumda erkekler ve kızlar için daha popüler olan oyunların neler olduğunu belirlemek ve bu oyunların popülerliğinin arkasındaki toplumsal ve kültürel nedenleri araştırmak.

Araştırma, toplumsal cinsiyet algılarının çocukların oyun ve oyuncak seçimleri üzerindeki etkilerini ortaya çıkararak, eğitimciler, ebeveynler ve politika yapıcılar için önemli bilgiler sunmayı hedeflemektedir. Ayrıca, çocukların gelişim sürecinde toplumsal cinsiyet rollerinin nasıl şekillendiğini ve bu rollerin oyun ve oyuncak seçimleri üzerindeki etkilerini daha iyi anlamamıza yardımcı olacaktır.

Bu araştırma, Bursa ilindeki ilkokul çağındaki çocuklar üzerinde yapılmıştır. Bu yönüyle coğrafi bir odaklanma sağlamaktadır. Böylece önceki araştırmalardan farklılık göstermesine neden olmaktadır. Araştırmada, derinlemesine görüşme tekniği kullanılarak elde edilen veriler özgündür. Bu da araştırmanın yöntemsel olarak diğer araştırmalardan ayrılmasını sağlar. Ayrıca, farklı sosyokültürel çevrelerdeki katılımcılar üzerinde yapılan araştırma, daha geniş bir örneklem yelpazesine sahiptir. Araştırmanın, sosyal ve kültürel çeşitlilik açısından diğer araştırmalardan farklı olmasını sağlar.

1.2. Araştırmanın Yöntemi ve Veri Toplama

Araştırma, ilkokul çağındaki çocukların oyun ve oyuncak seçimlerine toplumsal cinsiyet algılarının etkisini incelemek amacıyla nitel araştırma deseni kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Nitel araştırma yöntemleri, bireylerin deneyimlerini, algılarını ve düşüncelerini derinlemesine anlamayı sağlar (Balcı, 2021). Nitel araştırma, belirli bir olguyu kapsamlı bir şekilde ele alarak, katılımcıların bakış açılarını ve bu bakış açılarının bağlamlarını keşfetmeyi amaçlar.

Araştırma kapsamında, Bursa ilinin sosyokültürel açıdan farklılıklar gösteren üç merkez ilçesinden okullar seçilmiştir. Devlet okulunun yanı sıra, bir özel okul da araştırmaya dahil edilmiştir. Böylece hem devlet okulları hem de özel okullardan veri toplanması sağlanmıştır. İlkokul öğrencileri ile görüşüleceğinden İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden, seçilen okulların müdürlerinden, öğretmenlerden ve velilerden gerekli izinler alınmıştır. Katılımcıların seçiminde cinsiyet ve sınıf seviyesine göre denge gözetilmiştir. Birinci sınıflardan 22, ikinci sınıflardan 20, üçüncü sınıflardan 23, dördüncü sınıflardan 20 öğrenci ile görüşme sağlanmıştır.

Araştırmanın veri toplama aracı olarak, derinlemesine görüşme tekniği ile araştırmacı tarafından hazırlanmış bir görüşme formu kullanılmıştır. Derinlemesine görüşme, katılımcıların bir konu hakkında derinlemesine bilgi ve içgörü sunmalarını sağlamak amacıyla yapılan birebir görüşmelerdir. Bu teknik, katılımcıların kişisel deneyimlerini, görüşlerini ve hislerini kapsamlı bir şekilde keşfetmeyi hedefler. Derinlemesine görüşmeler, araştırmacıya katılımcıların bakış açılarını daha iyi anlama ve araştırma konusuyla ilgili zengin ve ayrıntılı veriler toplama imkanı sunar (Yin, 2018).

Görüşme soruları, araştırmacı tarafından başlangıçta on beş soru olarak hazırlanmıştır. Bu sorular, iki uzmanın görüşlerine başvurularak ve iki pilot öğrenci görüşmesi gerçekleştirilerek değerlendirilmiş ve nihai olarak sekiz soruya indirilmiştir. Sorular, etik kurul onayı alındıktan sonra İl Milli Eğitim Müdürlüğü'ne sunulmuştur. Gerekli tüm izinler alındıktan sonra görüşmeler gerçekleştirilmiştir.

Görüşme sorularının geçerlik ve güvenirlik çalışması kapsamında önerileri (Merriam, 2018) dikkate alınmıştır. Ayrıca araştırmanın iç geçerliliğini sağlamak için analizde çalışma grubundan doğrudan alıntılar kullanılmıştır. Dış geçerliliği sağlamak amacıyla mülakat sorularını hazırlarken, aracın çalışmaya uygunluğuna dair uzman görüşü alınmıştır. Ayrıca, çalışma grubunda yer almayan iki öğrenci ile bir pilot çalışma yapılmıştır. Çalışmanın iç tutarlılığını sağlamak için başka bir alandaki uzman tarafından bağımsız mülakat kodları oluşturulmuştur. Araştırmacının ve uzmanının işaretlemeleri arasındaki ortak veya farklı maddeler ayrılmış ve Miles ve Huberman'ın formülü ile hesaplanmıştır. Bu formülde %70 ve üzeri bir oran, verilerin tutarlı ve güvenilir olduğunu gösterir (Miles ve Huberman, 2015). Araştırmada tutarlılık oranı %90 olarak hesaplanmıştır. Ayrıca, bu güvenirlik seviyesi değerlendirmenin güvenilir olduğunu göstermektedir.

Görüşmeler sırasında elde edilen veriler, ses kayıt cihazı ile kaydedilmiştir. Böylece öğrencilerin yanıtları eksiksiz ve doğru bir şekilde kayıt altına alınmıştır. Görüşmeler, öğrencilerin rahat ve güvende hissedecekleri bir ortamda, okul yöneticilerinin ve öğretmenlerin izniyle gerçekleştirilmiştir. Her bir görüşme yaklaşık 7-10 dakika arasında sürmüştür ve öğrencilerin görüşlerinin derinlemesine anlaşılması amaçlanmıştır. Görüşmelerden elde edilen ses kayıtları yazılı hale getirilmiş ve içerik analizi yöntemiyle incelenmiştir. İçerik analizi, yazılı ve sözlü iletişim materyallerindeki bilgilerin sistematik bir şekilde incelenmesini ve bu materyallerdeki temaların, kavramların ve kalıpların ortaya çıkarılmasını içerir. Bu yöntem, metinlerin anlamını derinlemesine analiz ederek, verilerdeki genel eğilimleri ve temaları belirlemeye yardımcı olur (Krippendorff, 2019).

1.3. Araştırmanın Varsayımları ve Sınırlılıkları

Görüşmeler sırasında katılımcıların dürüst ve samimi cevaplar vermeleri elde edilen verilerin geçerliliği için temel bir varsayımdır. Seçilen örneklemin, Bursa ilindeki ilkökul çağındaki çocukların genelini temsil ettiği varsayılmıştır. Bu varsayım, bulguların genellenebilirliği açısından önemlidir. Çocukların toplumsal cinsiyet algılarının, oyuncak ve oyun tercihlerini etkilediği varsayılmıştır. Bu varsayım, araştırmanın temelini oluşturmaktadır. Kullanılan yarı yapılandırılmış görüşme formunun, çocukların oyuncak ve oyun tercihlerini ve bu tercihlerin arkasındaki toplumsal cinsiyet algılarını etkili bir şekilde ölçtüğü varsayılmıştır.

Araştırma sadece Bursa merkez ilçelerindeki belirli okullarda yapılmıştır. Bu nedenle, sonuçlar diğer bölgeler veya farklı sosyokültürel bağlamlar için genellenemeyebilir. Görüşmelerin süresi sınırlı olduğundan, çocukların tüm düşüncelerini ve deneyimlerini tam olarak ifade edememiş olma ihtimali bulunmaktadır. Ayrıca, görüşme ortamının öğrenciler üzerinde stres yaratma potansiyeli, cevapların doğruluğunu etkileyebilir.

İlkokul çağındaki çocukların ifade yetenekleri ve dikkat süreleri sınırlı olabilir. Bu durum, verilen yanıtların tam ve anlaşılır olmamasına yol açabilir. Çocukların verdikleri cevaplar, ebeveynlerinin veya öğretmenlerinin beklentileri doğrultusunda şekillenmiş olabilir. Bu, çocukların gerçek tercih ve algılarını yansıtmalarını engelleyebilir.

1.4. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Bu araştırmada, veri toplama sürecinde tabakalı amaçlı örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Bu yöntem, örneklemin belirli alt gruplarına (tabakalara) dayalı olarak seçilmesi ve bu alt gruplardan amaçlı olarak belirli katılımcıların seçilmesini içerir. Araştırmanın amacına uygun olarak, çeşitli özelliklere sahip alt gruplar oluşturularak, her bir gruptan belirli kriterlere göre örneklem alınmıştır. Bu şekilde, araştırma sonuçlarının genelleme yapılabilirliği artırılmış ve örnekleimde temsil edilmesi gereken farklı özelliklere sahip katılımcılar sağlanmıştır. Yıldırım ve Şimşek (2018) bu yöntemi "tabakalı amaçlı örnekleme, araştırma evreninde farklı özelliklere sahip tabakaların belirlenmesi ve her tabakadan belirli özelliklere sahip bireylerin seçilmesi esasına

dayanır" şeklinde tanımlamaktadır (s. 123). Böylece, araştırma sonuçlarının genellenebilirliği artırılmış ve örnekleme temsili edilmesi gereken farklı özelliklere sahip katılımcılar sağlanmıştır.

2. ARAŞTIRMAYA KATILAN KATILIMCILARA İLİŞKİN SOSYAL VE DEMOGRAFİK BİLGİLER

Tablo 1: *İlkokul Öğrencilerinin Demografik Bilgileri*

Değişken	Kategori	Frekans (f)	Yüzde (%)
Cinsiyet	Kız	42	%49.4
	Erkek	43	%50.6
Sınıf Seviyesi	1.Sınıf	22	%25.8
	2.Sınıf	20	%23.5
	3.Sınıf	23	%27.0
	4.Sınıf	20	%23.5
Okul Türü	Devlet Okulu	68	%80.0
	Özel Okul	17	%20.0
İlçe	Nilüfer	41	%48.2
	Osmangazi	20	%23.5
	Yıldırım	24	%28.2

3. BULGULAR VE YORUMLAR

Araştırmanın bu bölümünde araştırmaya katılan ilköğretim öğrencilerine sorulan sorulardan oluşan cevaplar bulunmaktadır.

Örnek ifadelerde yer alan kodlar oluşturulurken ilk karakter okulun ismini, ikinci karakter sınıf seviyesini, üçüncü karakter katılımcının cinsiyetini ve dördüncü karakter ise görüşme sırasını belirtir. Bu kodlama sistemi, verilerin sistematik bir şekilde düzenlenmesine ve analiz edilmesine olanak tanır. Örneğin, 'A2K1' kodu, 'A' okulundan, ikinci sınıfta bulunan, kız cinsiyetindeki ilk katılımcıyı ifade eder. Bu yapı, verilerin anonimleştirilmesini ve sınıflandırılmasını kolaylaştırarak, araştırmanın geçerliliğini ve güvenilirliğini artırır.

Tablo 2: “*Oyun Oynarken Hangi Oyuncakları Tercih Edersin? Neden?*” sorusuna yönelik ilkokul öğrencilerinden elde edilen temalar ve kodlar

Temalar	Kodlar	Kız	Erkek
Tercih edilen	Fiziksel Oyuncaklar	13	65
	Sosyal ve Rol Yapma Oyuncakları	47	0
	Takı ve Aksesuarlar	1	0
	Teknolojik Oyuncaklar	0	1
Tercih etme sebebi	Duygusal Sebepler	14	11
	Eğlence ve Aktivite	6	4
	Fiziksel Gelişim	1	0

Tablo 2, kız ve erkek çocuklarının oyuncak tercihleri ve bu tercihlerin sebeplerinin nasıl farklılaştığını göstermektedir.

Fiziksel oyuncaklar kategorisinde, kız çocuklarının %21.43'ü, erkek çocuklarının ise %97.67'si bu tür oyuncakları tercih etmektedir. Bu, erkek çocuklarının büyük çoğunluğunun fiziksel oyuncaklara yöneldiğini göstermektedir.

Sosyal ve rol yapma oyuncakları kategorisinde, kız çocuklarının %78.57'si tercih yaparken, erkek çocuklarının hiçbiri bu kategoride tercih yapmamıştır. Bu durum, kız çocuklarının genellikle sosyal ve rol yapma oyuncaklarına yöneldiğini ve erkek çocuklarının bu tür oyuncakları tercih etmediğini göstermektedir.

Takı ve aksesuar kategorisinde, sadece kız çocuklarının %2.38'i bu tür oyuncakları tercih etmiştir. Erkek çocuklarından bu kategoride hiçbir tercih bulunmamaktadır.

Teknolojik oyuncaklar kategorisinde ise yalnızca erkek çocuklarının %2.33'ü bu tür oyuncakları tercih etmiştir. Kız çocuklarından bu kategoride hiçbir tercih bulunmamaktadır.

Tercih etme sebeplerine bakıldığında, duygusal sebepler kategorisinde, kız çocuklarının %23.81'i, erkek çocuklarının ise %16.28'i oyuncaklarını sevdikleri için tercih ettiklerini belirtmişlerdir. Eğlence ve aktivite kategorisinde, kız çocuklarının %9.52'si, erkek çocuklarının ise %6.98'i oyuncaklarını eğlenceli buldukları için tercih ettiklerini ifade etmişlerdir. Fiziksel gelişim kategorisinde ise sadece kız çocuklarının %2.38'i

oyuncaklarını fiziksel gelişim için tercih ettiklerini belirtmiştir. Erkek çocuklarından bu kategoride hiçbir tercih bulunmamaktadır.

Tercih sebeplerine bakıldığında her iki cinsiyet de oyuncaklarını çok sevdikleri ve eğlenceli buldukları için oynadıklarını belirtse de bazı söylemleri cinsiyet algılarının etkili olduğunu gösterir. Bu söylemlerden örnekler aşağıda verilmiştir:

"Ben oyun oynarken kızlara göre Barbie bebekler seçerim, bez bebekler."
(U4K1)

"Keskin olmayan, zarar vermicek kesmicek olan şeyleri. Peluş oyuncaklarımı, bi de böyle benim küçüklüğümde beri arabam var bi tane onunla oynuyorum erkek gibi." (V3K1)

Bu yanıtlar, çocukların oyuncak tercihlerinin cinsiyetlerine göre belirgin farklılıklar gösterdiğini ve bu tercihlerin toplumsal cinsiyet rolleriyle ilişkili olduğunu ortaya koymaktadır. Bağçeli'nin (2011) araştırmasında benzer sonuçlar görülmektedir. Bu yanıtlar, çocukların oyuncak tercihlerinin cinsiyet kalıp yargıları tarafından şekillendiğini ve bu kalıp yargıların çocukların gelişiminde önemli bir rol oynadığını vurgulamaktadır.

Ayrıca bu veriler, toplumsal cinsiyet rollerinin çocukların oyuncak tercihleri üzerindeki etkisini açıkça göstermektedir. Kız çocuklarının sosyal ve rol yapma oyuncaklarına, erkek çocuklarının ise fiziksel oyuncaklara yönelmesi, cinsiyet rolleri ve beklentilerinin çocuklar üzerindeki baskısını ortaya koymaktadır. Bu durum, çocukların toplumsal cinsiyet normlarına göre şekillendirildiğini ve bu normların oyuncak tercihlerinde belirleyici olduğunu göstermektedir.

Bu bulgular doğrultusunda, toplumsal cinsiyet eşitliği ve çocukların cinsiyet kalıp yargılarından bağımsız olarak özgürce oyun oynayabilmeleri için yapılacak çalışmaların önemi bir kez daha vurgulanmaktadır.

Tablo 3: *"Hangi Oyunları Oynamaktan Hoşlanırsın? Neden?"* sorusuna yönelik ilkökul öğrencilerinden elde edilen temalar ve kodlar

Temalar	Kodlar	Kız	Erkek
Tercih edilen oyunlar	Fiziksel ve Sokak Oyunları	21	26
	Sosyal ve Rol Yapma Oyunları	13	8
	Savaş ve Rekabet Oyunları	0	6
Tercih etme sebebi	Duygusal Sebepler	24	24
	Eğlenceli Olması Sebebi	7	8

Tablo 3, ilkokul öğrencilerinin oyun tercihleri ve bu tercihlerin sebeplerini göstermektedir. Kız ve erkek çocuklarının oyun tercihleri belirgin bir şekilde farklılaşmakta ve toplumsal cinsiyet rolleri bu tercihlerde önemli bir rol oynamaktadır. Kız çocuklarının %50'si fiziksel ve sokak oyunlarını tercih ederken, erkek çocuklarının %60.47'si bu tür oyunları tercih etmektedir. Bu sonuç, hem kız hem de erkek çocuklarının açık hava ve hareket gerektiren oyunlardan hoşlandığını göstermektedir.

Kız çocuklarının %30.95'i sosyal ve rol yapma oyunlarını tercih ederken, erkek çocuklarının %18.60'ı bu tür oyunları tercih etmektedir. Kız çocuklarının daha fazla sosyal ve rol yapma oyunlarına yönelmesi, bu tür oyunların genellikle kızlara atfedilen toplumsal cinsiyet rollerine uygun olmasıyla açıklanabilir. Kız çocuklarının hiçbiri savaş ve rekabet oyunlarını tercih etmezken, erkek çocuklarının %13.95'i bu tür oyunları tercih etmektedir. Bu durum, savaş ve rekabet oyunlarının erkek çocuklar arasında daha yaygın olduğunu ve erkeklerin daha rekabetçi oyunlara yöneldiğini göstermektedir.

Kız çocuklarının %57.14'ü ve erkek çocuklarının %55.81'i oyunlarını duygusal sebeplerle tercih etmektedir. Her iki cinsiyet de oyun seçimlerinde duygusal tatmin aramaktadır. Kız çocuklarının %16.67'si ve erkek çocuklarının %18.60'ı oyunlarını eğlenceli buldukları için tercih etmektedir. Bu durum, her iki cinsiyetin de eğlenceyi önemli bir faktör olarak gördüğünü göstermektedir.

Bu soru için katılımcılardan örnek ifadeler aşağıda verilmiştir:

"Evcilik, arabacılık, bütün oyunları" (D1E1)

“Yemek yapmaktan ve barbillerimi evine götürmekten hoşlanırım.” (Ş1K1)

Bu verilere göre kız çocukları daha çok sosyal ve rol yapma oyunlarını tercih ederken, erkek çocukları fiziksel ve savaş/rekabet oyunlarına yönelmektedir. Tercih sebepleri ise cinsiyet algılarının etkili olduğunu göstermektedir. Hem kız hem de erkek çocukları oyunlarını duygusal tatmin ve eğlence için seçmektedir, ancak bu seçimlerde toplumsal cinsiyet rolleri önemli bir etkidir. Bu bulgular, toplumsal cinsiyet rollerinin çocukların oyun tercihleri üzerinde belirleyici bir etkisi olduğunu ve bu rollerin erken yaşlardan itibaren şekillenmeye başladığını ortaya koymaktadır. Martin ve Ruble (2004) tarafından yapılan araştırmada da toplumsal cinsiyet normlarının çocukların erken yaşlarda şekillendiğini ve bu normların, çocukların davranışlarını ve tercihlerini önemli ölçüde etkilediğini göstermiştir.

Tablo 4: “Hangi Oyuncaklarla Sadece Kızlar Oynamalı? Neden?” sorusuna yönelik ilkokul öğrencilerinden elde edilen temalar ve kodlar

Temalar	Kodlar	Kız	Erkek
Kızların oynadığı oyuncaklar	Sosyal ve Rol Yapma Oyuncakları	53	52
	Fiziksel Oyuncaklar	4	5
	Gündelik Hayat ve Evcilik Oyuncakları	3	2
	Kişisel Bakım Oyuncakları	2	2
Kızların tercih etme sebebi	Duygusal Sebepler	12	12
	Toplumsal Cinsiyet Normları Gereği	9	6
	Sosyal Dışlanma Sebebi	8	4
	Ayrım Olmamalı	5	3

Tablo 4 kız ve erkek çocuklarının hangi oyuncaklarla sadece kızların oynaması gerektiği konusundaki görüşlerini ve bu tercihlerin sebeplerini göstermektedir. Sosyal ve rol yapma oyuncakları, hem kız hem de erkek öğrenciler tarafından en çok belirtilen kategori olmuştur. Bu oyuncaklar, kız çocuklarının toplumsal cinsiyet normlarına uygun

olarak sosyal ve rol yapma oyunlarına daha fazla ilgi gösterdiğini ve erkek çocuklarının da bu normları benimsediğini göstermektedir.

Kız öğrencilerin %9.52'si fiziksel oyuncaklarla sadece kızların oynaması gerektiğini ifade etmiştir. Bu düşük oran, fiziksel oyuncakların kızlar için daha az yaygın bir tercih olduğunu ve erkekler tarafından daha çok tercih edildiğini gösterir. Erkek öğrencilerin %11.63'ü fiziksel oyuncakların sadece kızlara ait olması gerektiğini belirtmiştir.

Kız öğrencilerin %7.14'ü gündelik hayat ve evcilik oyuncaklarının sadece kızların kullanması gerektiğini ifade etmiştir. Bu düşük oran, bu tür oyuncakların geleneksel olarak kızlara ait olduğunu ve bu oyuncakların erkekler tarafından daha az tercih edildiğini gösterir. Erkek öğrencilerin %4.65'i aynı şekilde bu oyuncaklarla sadece kızların oynaması gerektiğini belirtmiştir. Bu oran, erkek çocuklarının gündelik hayat ve evcilik oyuncaklarını genellikle kızlarla ilişkilendirdiğini gösterir.

Kız öğrencilerin %4.76'sı kişisel bakım oyuncaklarının sadece kızlara ait olması gerektiğini düşünmektedir. Erkek öğrenciler arasında da aynı oran (%4.65) bu oyuncakların sadece kızlara ait olması gerektiğini belirtmiştir. Bu düşük oran, kişisel bakım oyuncaklarının hem kızlar hem de erkekler tarafından genellikle kızlara özgü olarak görüldüğünü ve bu oyuncakların cinsiyetlerle ilişkilendirildiğini gösterir.

Tercih sebeplerine bakıldığında, kız öğrencilerin %28.57'si ve erkek öğrencilerin %27.91'i oyuncaklarını duygusal sebeplerle tercih ettiklerini belirtmiştir. Bu yüksek oranlar, her iki cinsiyetin de oyuncak seçimlerinde duygusal tatmini önemli bir faktör olarak gördüğünü gösterir. Kız öğrencilerin %21.43'ü ve erkek öğrencilerin %13.95'i toplumsal cinsiyet normları nedeniyle oyuncakların sadece kızlara ait olması gerektiğini ifade etmiştir. Bu durum, toplumsal cinsiyet normlarının oyuncak tercihlerinde önemli bir rol oynadığını ve çocukların bu normları içselleştirdiğini gösterir. Sosyal dışlanma sebebiyle, kız öğrencilerin %19.05'i ve erkek öğrencilerin %9.30'u bu oyuncaklarla sadece kızların oynamasının sosyal dışlanmayı önleyeceğini düşündüğünü belirtmiştir. Bu, toplumsal cinsiyet normlarının sosyal ilişkiler üzerindeki etkisini yansıtır. Ayrım olmamalı görüşünü belirten kız öğrencilerin %11.90'ı ve erkek öğrencilerin %6.98'i bu görüşü ifade etmiştir. Bu oranlar, bazı çocukların toplumsal cinsiyet ayrımlarına karşı

olduğunu ve oyuncakların cinsiyetten bağımsız olarak kullanılmasını savunduğunu göstermektedir.

İlkokul çocuklarının kızların oynadığı oyuncaklar hakkındaki görüşlerini belirtirken, cinsiyet kalıp yargılarından etkilendiklerini gösteren ifadeler aşağıda verilmiştir:

“Barbie, başka çok yok ki kızlar için. Çünkü Barbie kız oyuncağı.” (D3E3)

“Bebek bi de ip. Çünkü kızlar erkeklerin eşyalarıyla oynadığı zaman şey olmuyo böyle izin vermezler. Erkekler izin vermez. Kızlar hep beraber futbol oynamak isteseler pembe top alabilirler.” (U3E2)

“Barbielerle, bebeklerle, annesiyle evde geçiriyolar. Kızlar kız ya onlar onlardan oynuyolar.” (V1E3)

Öte yandan kız oyuncağı, erkek oyuncağı kavramı olmadığını belirten öğrencilerin ifadelerine de yer verilmiştir:

“Ben pek kız erkek ayrımı yapmıyorum ama yani ben bebeklerle oynuyorum ama bazen oynuyorum. Kızlar istediğiyle oynamalı yani pek ayrım yapmıyorum ben.” (D4K1)

“Bana göre hangi oyuncaklarla sadece kızlar oynamalı diye bişey yok. Yani herkes istediği oyuncakla oynayabilir.” (V4E2)

Bu veriler, oyuncak seçiminde cinsiyet normlarının ve toplumsal cinsiyet rollerinin belirleyici bir etkisi olduğunu ve çocukların oyuncaklara yönelik yaklaşımlarının bu roller tarafından şekillendirildiğini ortaya koymaktadır.

Serbin, Poulin-Dubois, ve Eichstedt (2002) tarafından yapılan araştırmada da, çocukların toplumsal cinsiyet rollerine uygun oyuncakları tercih ettikleri bulunmuştur. Araştırmamızda da benzer şekilde, kız ve erkek çocukların toplumsal cinsiyet normlarına uygun oyuncaklar seçtikleri gözlemlenmiştir. Bu, toplumsal cinsiyet rollerinin çocukların oyuncak tercihleri üzerinde belirleyici bir etkisi olduğunu ortaya koymaktadır.

Tablo 5: “*Hangi Oyuncaklarla Sadece Erkekler Oynamalı? Neden?*” sorusuna yönelik ilkokul öğrencilerinden elde edilen temalar ve kodlar

Temalar	Kodlar	Kız	Erkek
Erkeklerin oynadığı oyuncaklar	Araçlar	40	35
	Makineler	7	8
	Savaş ve Rekabet Oyuncakları	3	8
	Spor Araçları	3	3
	Zeka Oyunları	1	1
	Oyuncakları		
Erkeklerin Tercih Etme Sebebi	Kişisel Tercihler ve İlgi Alanları	14	9
	Toplumsal Cinsiyet Normları ve Sosyal Etkiler	7	7
	Ayrım Olmamalı	1	1

Tablo 5, ilkokul öğrencilerinin sadece erkeklerin oynaması gerektiğini düşündüğü oyuncaklar ile bu tercihlerin sebeplerini göstermektedir. Kızların %95.24'ü ve erkeklerin %81.40'ı araç oyuncaklarının sadece erkekler için uygun olduğunu belirtmiştir. Bu yüksek oranlar, araç oyuncaklarının cinsiyet rollerine bağlı olarak erkek çocuklarıyla ilişkilendirildiğini göstermektedir. Kızların %16.67'si ve erkeklerin %18.60'ı makinelerin erkek çocuklarına ait olması gerektiğini düşünmektedir. Bu oranlar, makinelerin erkek çocukları arasında daha yaygın olarak tercih edildiğini göstermektedir. Kızların %7.14'ü ve erkeklerin %18.60'ı savaş ve rekabet oyuncaklarının yalnızca erkeklerin oynaması gerektiğini ifade etmiştir. Bu durum, savaş ve rekabet içeren oyuncakların erkek çocukları için daha uygun görüldüğünü göstermektedir. Kızların %7.14'ü ve erkeklerin %6.98'i spor araçlarının yalnızca erkekler için uygun olduğunu belirtmiştir. Bu oranlar, spor oyuncaklarının cinsiyetle ilişkili olarak görüldüğünü göstermektedir. Kızların %2.38'i ve erkeklerin %2.33'ü zeka

oyunlarının sadece erkekler için uygun olduğunu ifade etmiştir. Bu düşük oranlar, zeka oyunlarının cinsiyetle daha az ilişkilendirildiğini göstermektedir.

Tercih edilme sebeplerine bakıldığında, kızların %33.33'ü ve erkeklerin %20.93'ü oyuncakları kişisel tercihlerine ve ilgi alanlarına göre seçtiklerini belirtmiştir. Bu, oyuncak tercihlerinde kişisel ilgi ve zevklerin önemli rol oynadığını göstermektedir. Kızların %16.67'si ve erkeklerin %16.28'i oyuncakların cinsiyete göre ayrılmasının toplumsal cinsiyet normları ve sosyal etkilerle ilgili olduğunu belirtmiştir. Bu oranlar, toplumsal cinsiyet rollerinin oyuncak seçimlerinde etkili olduğunu göstermektedir. Kızların %2.38'i ve erkeklerin %2.33'ü oyuncakların cinsiyete göre ayrılmaması gerektiğini ifade etmiştir. Bu düşük oranlar, bazı çocukların oyuncakların cinsiyet ayrımı olmaksızın herkes tarafından kullanılmasını savunduğunu göstermektedir.

Bu veriler, erkek çocuklarının oynadığı oyuncaklarla ilgili cinsiyet rollerinin ve toplumsal normların belirgin olduğunu, kişisel tercihler ve toplumsal etkilerin oyuncak seçimlerinde önemli bir rol oynadığını ortaya koymaktadır. Ayrıca, bazı çocukların oyuncak seçimlerinde cinsiyet ayrımı yapılmaması gerektiğini savunsa da, genel olarak toplumsal cinsiyet normlarının oyuncak tercihleri üzerinde güçlü bir etkisi olduğu görülmektedir.

Bu yanıtlar, hem kız hem de erkek çocuklarının oyuncak tercihlerinde belirgin bir cinsiyet ayrımı yapmaları, toplumsal cinsiyet rollerinin erken yaşlarda içselleştirildiğini ve bu rollerin oyuncak seçimlerine yansıdığını ortaya koymaktadır. Ancak, "Böyle bir ayrım yok" diyen çocukların varlığı, bazı çocukların cinsiyet normlarına karşı daha esnek yaklaştığını ve bu tür normların her zaman kesin olmadığını da göstermektedir.

İlkokul çocuklarının erkek oyuncaklarını belirtirken cinsiyet kalıp yargıları etkisinde olduğunu gösteren ifadeler aşağıda verilmiştir:

“Top, araba. Çünkü kızların oyuncaklarıyla oynayamazlar erkeklerin oyuncaklarıyla oynarlar. Oynarsa kız olur.” (Ş1K2)

“Arabalarla, toplanlar, erkekler erkek olduğu için arabalarla oynarlar. Kızlar da kız olduğu için bebeklerle.” (Ş1K3)

“Araba oyuncaklarıyla, bi de zeka oyunlarına, bi de kamyonetime bi de. Çünkü erkekler kız olmasın diye.” (U1E3)

“Araba oynamalı, futbol oynamalı, ebelemece oynar. Erkekler kız mı diye dalga geçer.” (U2K1)

“Top, arabalar, çünkü erkekler o kız oyuncaklarıyla oynarsa utanabilirler. Mesela misafir geldi diyelim erkeğin mesela erkek oyuncakları yok kız oyuncakları var diyebilirler ki misafirler senin niye erkek oyuncakların yok da kız oyuncakların var. O zaman utanabilirler.” (U3E3)

Bunun yanında cinsiyet kalıp yargılarının etkisinin olmadığı görüş de aşağıda verilmiştir:

“Bence öyle bişey yok. Herkesin erkek işleri kız işleri diye bişey yok. Herkes kullanabilir eşyaları.” (V1K3)

Tablo 6: “Oyuncak Seçiminde Ailenizin veya Çevrenizin Etkisi Olduğunu Düşünüyor Musunuz? Neden?” sorusuna yönelik ilkokul öğrencilerinden elde edilen temalar ve kodlar

Temalar	Kodlar	Kız	Erkek
Etkileme Durumu	Hayır	26	27
	Evet	16	16
Etkileyen Kişi	Ebeveynler	11	12
	Arkadaş çevresi	4	2
	Kardeşler	1	2
Etkileme Sebebi	Ekonomik sebep	6	4
	Oyuncağın yaşa uygunluğu	3	3
	Oyuncağın dayanıklılığı	1	3
	Oyuncağın cinsiyete uygunluğu	1	1

Tablo 6 kız ve erkek çocuklarının oyuncak seçiminde ailenin veya arkadaş çevresinin etkisi var mı varsa ne sebeple olduğunu göstermektedir. Etkileme durumuna ilişkin verilere bakıldığında, kız çocuklarının %61.90'ı ve erkek çocuklarının %62.79'u ailelerinin veya arkadaş çevrelerinin oyuncak seçimlerini etkilemediğini düşünmektedir. Buna karşılık, kız çocuklarının %38.10'u ve erkek çocuklarının %37.21'i bu etkilerin var olduğunu belirtmiştir.

Etkileyen kişi kategorisinde, ebeveynlerin etkisi hem kız (%26.19) hem de erkek (%27.91) çocuklar tarafından en çok belirtilen etken olmuştur. Arkadaş çevresi, kız çocuklarının %9.52'si ve erkek çocuklarının %4.65'i tarafından etkili olarak görülmüştür. Kardeşlerin etkisi ise kız çocuklarının %2.38'i ve erkek çocuklarının %4.65'i tarafından belirtilmiştir.

Etkileme sebeplerine ilişkin veriler incelendiğinde, ekonomik sebep en sık belirtilen neden olmuştur. Kız çocuklarının %14.29'u ve erkek çocuklarının %9.30'u oyuncak seçimlerinde ekonomik sebeplerin etkili olduğunu düşünmektedir. Oyuncanın yaşa uygunluğu, kız çocuklarının %7.14'ü ve erkek çocuklarının %6.98'i tarafından belirtilmiştir. Oyuncanın dayanıklılığı, kız çocuklarının %2.38'i ve erkek çocuklarının %6.98'i tarafından vurgulanmıştır. Son olarak, oyuncanın cinsiyete uygunluğu hem kız (%2.38) hem de erkek (%2.33) çocuklar tarafından nadiren belirtilmiştir.

Bu yanıtlar, çocukların oyuncak seçimlerinde ailelerinin ve çevrelerinin etkisini fark ettiklerini ancak çoğunlukla bu etkinin olmadığını düşündüklerini göstermektedir. Ebeveynlerin, arkadaş çevresinin ve kardeşlerin oyuncak seçiminde farklı derecelerde etkili olduğu görülmektedir. Ekonomik sebeplerin ve oyuncanın yaşa uygunluğunun çocuklar tarafından daha fazla dikkate alındığı, cinsiyet uygunluğunun ise daha az önemsendiği ortaya çıkmaktadır. Bu durum, çocukların oyuncak seçimlerinin sadece kişisel tercihleri ile değil, aynı zamanda sosyal ve ekonomik faktörlerle de şekillendiğini göstermektedir.

Oyuncak seçiminde aile ve çevresinden etkilenen çocukların örnek ifadeleri aşağıda verilmiştir:

“Etkiliyorlar eğer bunu alırsan daha çok oynayabilirsin eğer bunu alırsan hemen kırılabilir diyo. Bu kız oyuncağı alma diyorlar. Bebek arabası. Arkadaşlarım da diyorlar o da barbie bebekte. Onu da severim.” (Ş2E2)

“Küçükken aslında baya barbie istemiştim. Annemden erkek barbiesi istemiştim. Sonra bazı videolar vardı o zaman aile kuruyolardı falan. Annemle babam o yönden kötü şeyler yapmamamı istemedikleri için o yönden bana erkek barbie almadılar ve daha çok barbielerimle kız arkadaşlarımı buluşturdum. Şöyle bi erkek oyuncak bebeğim olmadı.” (V4K2)

Bu sonuçlara benzer olarak, çocukların oyuncak seçimlerinde ebeveynlerinin ve çevrelerinin etkisi, belirli derecelerde etkili olabilmektedir. Menekşe ve Asan’ın (2022) araştırmasında da görüldüğü gibi, çocukların oyuncak tercihleri üzerinde toplumsal cinsiyet kalıp yargıları ve ebeveynlerin toplumsal cinsiyet algıları önemli bir rol oynamaktadır.

Tablo 7: “Hangi Oyunlar Toplumda Genel Olarak Erkekler İçin Daha Popüler? Neden?” sorusuna yönelik ilkökul öğrencilerinden elde edilen temalar ve kodlar

Temalar	Kodlar	Kız	Erkek
Erkekler İçin Popüler Oyunlar	Spor	23	43
	Sokak Oyunları	18	10
	Teknoloji ve Kart Oyunları	5	1
	Savaş ve Askeri Oyunlar	1	4
	Strateji ve Rol Yapma Oyunları	1	1
Popüler Olma Sebebi	Kişisel Tercih ve İlgi Alanları	9	4
	Eğlence	1	2

Tablo 7, ilkökul öğrencilerinin toplumda genel olarak erkekler için daha popüler gördükleri oyunlar ve bu oyunların popülerlik sebeplerini göstermektedir.

Kız çocuklarının %54.76'sı ve erkek çocuklarının %82.56'sı spor oyunlarının erkekler için daha popüler olduğunu belirtmiştir. Bu yüksek oranlar, spor oyunlarının erkeklerle

güçlü bir şekilde ilişkilendirildiğini ve toplumda erkek çocukları arasında yaygın olarak tercih edildiğini göstermektedir.

Sokak oyunları kategorisinde, kız çocuklarının %38.10'u ve erkek çocuklarının %23.26'sı bu oyunları erkekler için daha popüler gördüğünü ifade etmiştir. Bu sonuç, sokak oyunlarının erkek çocukları arasında da popüler olduğunu ancak kız çocukları arasında daha yüksek bir oranda değerlendirildiğini göstermektedir.

Teknoloji ve kart oyunları, kız çocuklarının %11.90'ı ve erkek çocuklarının %2.33'ü tarafından erkekler için daha popüler olarak değerlendirilmiştir. Bu düşük oranlar, teknoloji ve kart oyunlarının toplumsal cinsiyetle daha az ilişkilendirildiğini ve erkekler arasında daha az yaygın olarak tercih edildiğini gösterir.

Savaş ve askeri oyunlar konusunda, kız çocuklarının %2.38'i ve erkek çocuklarının %9.30'u bu tür oyunların erkekler için daha popüler olduğunu belirtmiştir. Bu durum, savaş ve askeri oyunların erkekler arasında daha fazla tercih edildiğini ve bu tür oyunların toplumsal cinsiyetle ilişkili olduğunu gösterir.

Strateji ve rol yapma oyunları ise, kız çocuklarının %2.38'i ve erkek çocuklarının %2.33'ü tarafından erkekler için popüler olarak değerlendirilmiştir. Bu düşük oranlar, strateji ve rol yapma oyunlarının cinsiyetle daha az ilişkilendirildiğini ve her iki cinsiyet arasında da daha az belirgin bir popülerliğe sahip olduğunu göstermektedir.

Popülerlik sebeplerine baktığımızda, kız çocuklarının %42.86'sı ve erkek çocuklarının %18.60'ı kişisel tercihler ve ilgi alanları nedeniyle belirli oyunların popüler olduğunu belirtmiştir. Bu oranlar, çocukların oyun seçimlerinde kişisel ilgi ve zevklerin önemli bir rol oynadığını göstermektedir. Eğlence faktörü ise kız çocuklarının %4.76'sı ve erkek çocuklarının %4.65'i tarafından belirtilmiştir, bu da eğlencenin oyunların popülerliğinde bir rol oynadığını ancak daha az vurgulanan bir neden olduğunu göstermektedir.

Bu bulgular, erkeklerin oyun tercihleri ve popülerlikleri üzerindeki toplumsal cinsiyet etkilerini açıkça ortaya koymakta ve spor gibi belirli türlerin erkeklerle güçlü bir şekilde ilişkilendirildiğini göstermektedir.

İlkokul çocuklarının erkekler arasında popüler olan oyunları belirtirken cinsiyet kalıp yargılarının etkisi olduğunu gösteren ifadeler aşağıda verilmiştir:

“Askercilik yani daha aralarında daha öldürmeli oyunlar. Çünkü erkekler askere gittiği için ve biz bunları özendiğimiz için arada oynuyoruz ben de oynuyorum.” (D4E3)

“Arabalarla, bizi dışarda kovalıyorlar bazen, robotlarla. Hoşlarına gidiyodur, babaları gibi sürmek istiyolardır. Öyle olabilir bence”. (U1K2)

Bu sonuçlar, spor ve sokak oyunlarının erkekler arasında popüler olduğunu göstermekte, bu durum da Aksoy ve Baran'ın (2017) çocukların oyuncak ve oyun tercihlerinin cinsiyet rollerinden etkilendiğine dair bulgularını desteklemektedir.

Tablo 8: *“Hangi Oyunlar Toplumda Genel Olarak Kızlar İçin Daha Popüler? Neden?”* sorusuna yönelik ilkokul öğrencilerinden elde edilen temalar ve kodlar

Temalar	Kodlar	Kız	Erkek
Kızlar İçin Popüler Oyunlar	Sokak Oyunları	21	13
	Evcilik ve Rol Yapma Oyunları	22	12
	Spor	5	15
	Teknolojik Oyunlar	0	1
Popüler Olma Sebebi	Kişisel Tercihler	10	5
	Cinsiyete Uygunluk	2	4

Tablo 8, toplumda genel olarak kızlar için daha popüler olduğu düşünülen oyunlar ve bu tercihlerin sebeplerine yönelik ilkokul öğrencilerinden elde edilen verileri göstermektedir. Bu veriler, kız ve erkek çocuklarının oyun tercihlerini ve bu tercihlerin ardındaki sebepleri açıklamaktadır.

Kızların %50'si ve erkeklerin %30.23'ü sokak oyunlarının (seksek, körebe, yakalamaca, yakartop, ip atlama, eski minder gibi) kızlar için popüler olduğunu belirtmiştir. Bu oranlar, sokak oyunlarının kızlar arasında yaygın olarak tercih edildiğini ve bu

oyunların fiziksel aktivite gerektirmesi nedeniyle her iki cinsiyet tarafından da popüler görüldüğünü göstermektedir.

Kızların %52.38'i ve erkeklerin %27.91'i evcilik ve rol yapma oyunlarının kızlar için popüler olduğunu ifade etmiştir. Bu sonuçlar, evcilik ve rol yapma oyunlarının kız çocuklarının toplumsal cinsiyet normlarına uygun olarak daha fazla tercih ettiğini ve erkek çocuklarının da bu normları benimsediğini göstermektedir.

Kızların %11.90'ı ve erkeklerin %34.88'i spor oyunlarının (voleybol gibi) kızlar için popüler olduğunu belirtmiştir. Bu oranlar, spor oyunlarının cinsiyetler arasında farklı algılandığını ve erkeklerin kızların spor oyunlarına olan ilgisini daha fazla fark ettiğini göstermektedir.

Kızların hiçbirisi teknolojik oyunları popüler olarak görmezken, erkeklerin %2.33'ü bu oyunları kızlar için popüler bulmuştur. Bu düşük oranlar, teknolojik oyunların kız çocukları arasında daha az yaygın olduğunu ve erkeklerin bu oyunları daha çok tercih ettiğini göstermektedir.

Popüler olma sebeplerine bakıldığında, kızların %23.81'i ve erkeklerin %11.63'ü oyunları kişisel tercihlerine göre seçtiklerini belirtmiştir. Bu, oyun seçimlerinde kişisel ilgi ve zevklerin önemli rol oynadığını göstermektedir. Kızların %4.76'sı ve erkeklerin %9.30'u oyunların cinsiyete uygunluk nedeniyle popüler olduğunu ifade etmiştir. Bu oranlar, toplumsal cinsiyet normlarının oyun seçimlerinde etkili olduğunu göstermektedir.

İlkokul çocuklarının kızlar arasında popüler olan oyunları belirtirken cinsiyet kalıp yargıları etkisi olduğunu gösteren ifadeler aşağıda verilmiştir:

“Evcilik, yerden yüksek, yakalamaca, saklambaç, prensesçilik, deniz kızıcilık çünkü onlarda hep kız şeyleri var.” (D1E1)

“Onlar biyere gitmiyolar onlar sadece evde oyuncaklarıyla oynuyolar.” (V1E3)

Bunun yanında cinsiyet kalıp yargılarının etkisinin olmadığı görüşler de aşağıda verilmiştir:

“Voleybol, ortada sıçan başka bilmiyorum. Herkes istediği oyunlarla ilgilenmeli, istediği meslek yapmalı.” (U3E3)

“Voleybol gibi oyunlar. Kızlar isterse futbol da oynayabilir. Kadın futbol takımları da oluyo. Ama daha çok voleybol oynuyorlar. Yani onların kendilerine sormak gerek.” (V4E2)

Sonuç olarak, kız ve erkek çocuklarının oyun tercihleri toplumsal cinsiyet normları ve kişisel tercihler doğrultusunda şekillenmektedir. Bu bulgular, Aksoy ve Baran'ın (2017) çalışmasında da benzer şekilde ortaya konulmuştur.

Tablo 9: “Aşağıdaki oyuncakları bir kız arkadaşın ve bir erkek arkadaşınla paylaşırsan hangisini hangisine verirsin?” sorusuna yönelik ilkokul öğrencilerinden elde edilen temalar ve kodlar

Paylaşılan Oyuncaklar	Kiminle Paylaşıldığı	Kız	Erkek
Robotlar	Kız	0	0
	Erkek	20	15
	Kız-Erkek	22	28
Hayvan Figürleri	Kız	1	2
	Erkek	24	21
	Kız-Erkek	17	20
Oyuncak Bebek	Kız	42	41
	Erkek	0	0
	Kız-Erkek	0	2
Mutfak Seti	Kız	36	34
	Erkek	0	2
	Kız-Erkek	6	7
Lego	Kız	0	0
	Erkek	12	21
	Kız-Erkek	30	21

Araba	Kız	0	0
	Erkek	39	39
	Kız-Erkek	3	4
Bebek Giysileri	Kız	41	42
	Erkek	0	0
	Kız-Erkek	1	1
Tamir Seti	Kız	0	0
	Erkek	36	36
	Kız-Erkek	6	7
Top	Kız	0	0
	Erkek	31	31
	Kız-Erkek	11	11
Doktor Seti	Kız	8	23
	Erkek	0	0
	Kız-Erkek	34	20
Takı Yapımı Seti	Kız	33	30
	Erkek	0	3
	Kız-Erkek	9	10
Ev Eşyaları Seti	Kız	32	35
	Erkek	1	1
	Kız-Erkek	9	7

Tablo 9 ilköğrencilerinin, oyuncaklarını kız ve erkek arkadaşlarıyla paylaşırken hangi oyuncakları tercih ettiklerini ve bu tercihlerin cinsiyete göre nasıl farklılaştığını göstermektedir.

Robotlarla ilgili olarak, kız öğrencilerin %47.62'si sadece erkek arkadaşlarıyla, %52.38'i ise hem kız hem de erkek arkadaşlarıyla paylaşmaktadır. Erkek öğrencilerin ise %34.88'i sadece erkek arkadaşlarıyla, %65.12'si hem kız hem de erkek arkadaşlarıyla paylaşmaktadır.

Hayvan figürleri konusunda, kız öğrencilerin %2.38'i bu figürleri sadece kız arkadaşlarıyla, %57.14'ü sadece erkek arkadaşlarıyla, %40.48'i ise hem kız hem de

erkek arkadaşlarıyla paylaşmaktadır. Erkek öğrencilerin %4.65'i sadece kız arkadaşlarıyla, %48.84'ü sadece erkek arkadaşlarıyla, %46.51'i ise hem kız hem de erkek arkadaşlarıyla paylaşmaktadır.

Oyuncak bebeklerde, kız öğrencilerin %100'ü bu bebekleri sadece kız arkadaşlarıyla paylaşıırken, erkek öğrencilerin %95.35'i sadece kız arkadaşlarıyla, %4.65'i ise hem kız hem de erkek arkadaşlarıyla paylaşmaktadır.

Mutfak setleri, kız öğrencilerin %85.71'i bu setleri sadece kız arkadaşlarıyla, %14.29'u ise hem kız hem de erkek arkadaşlarıyla paylaşmaktadır. Erkek öğrencilerin %79.07'si sadece kız arkadaşlarıyla, %4.65'i sadece erkek arkadaşlarıyla, %16.28'i ise hem kız hem de erkek arkadaşlarıyla paylaşmaktadır.

Lego setlerinde, kız öğrencilerin %28.57'si sadece erkek arkadaşlarıyla, %71.43'ü hem kız hem de erkek arkadaşlarıyla paylaşmaktadır. Erkek öğrencilerin %48.84'ü sadece erkek arkadaşlarıyla, %48.84'ü ise hem kız hem de erkek arkadaşlarıyla paylaşmaktadır.

Araba oyuncağında, kız öğrencilerin %92.86'sı sadece erkek arkadaşlarıyla, %7.14'ü hem kız hem de erkek arkadaşlarıyla paylaşmaktadır. Erkek öğrencilerin %90.70'i sadece erkek arkadaşlarıyla, %9.30'u ise hem kız hem de erkek arkadaşlarıyla paylaşmaktadır.

Bebek giysileri oyuncaklarında, kız öğrencilerin %97.62'si bu giysileri sadece kız arkadaşlarıyla, %2.38'i hem kız hem de erkek arkadaşlarıyla paylaşmaktadır. Erkek öğrencilerin %97.67'si sadece kız arkadaşlarıyla, %2.33'ü ise hem kız hem de erkek arkadaşlarıyla paylaşmaktadır.

Tamir setlerinde, kız öğrencilerin %85.71'i sadece erkek arkadaşlarıyla, %14.29'u hem kız hem de erkek arkadaşlarıyla paylaşmaktadır. Erkek öğrencilerin %83.72'si sadece erkek arkadaşlarıyla, %16.28'i ise hem kız hem de erkek arkadaşlarıyla paylaşmaktadır.

Topla ilgili olarak, kız öğrencilerin %73.81'i sadece erkek arkadaşlarıyla, %26.19'u hem kız hem de erkek arkadaşlarıyla paylaşmaktadır. Erkek öğrencilerin %72.09'u sadece erkek arkadaşlarıyla, %27.91'i ise hem kız hem de erkek arkadaşlarıyla paylaşmaktadır.

Doktor setleri, kız öğrencilerin %19.05'i bu setleri sadece kız arkadaşlarıyla, %80.95'i hem kız hem de erkek arkadaşlarıyla paylaşmaktadır. Erkek öğrencilerin %53.49'u sadece kız arkadaşlarıyla, %46.51'i hem kız hem de erkek arkadaşlarıyla paylaşmaktadır.

Takı yapımı setlerinde, kız öğrencilerin %78.57'si bu setleri sadece kız arkadaşlarıyla, %21.43'ü hem kız hem de erkek arkadaşlarıyla paylaşmaktadır. Erkek öğrencilerin %69.77'si sadece kız arkadaşlarıyla, %6.98'i sadece erkek arkadaşlarıyla, %23.26'sı hem kız hem de erkek arkadaşlarıyla paylaşmaktadır.

Ev eşyaları setlerinde, kız öğrencilerin %76.19'u bu setleri sadece kız arkadaşlarıyla, %2.38'i sadece erkek arkadaşlarıyla, %21.43'ü hem kız hem de erkek arkadaşlarıyla paylaşmaktadır. Erkek öğrencilerin %81.40'ı sadece kız arkadaşlarıyla, %2.33'ü sadece erkek arkadaşlarıyla, %16.28'i hem kız hem de erkek arkadaşlarıyla paylaşmaktadır.

Bu araştırmanın bulguları, literatürde yer alan birçok çalışma ile uyumludur. Önceki araştırmalar da benzer şekilde, toplumsal cinsiyet algılarının çocukların oyun ve oyuncak seçimlerini önemli ölçüde etkilediğini göstermiştir.

Blakemore ve Centers (2005) tarafından yapılan bir araştırmada, ebeveynlerin ve çevresel faktörlerin, çocukların oyuncak seçimleri üzerinde güçlü bir etkisi olduğu belirtilmiştir. Araştırmamızda da, çocukların çevrelerindeki yetişkinler ve medya tarafından sunulan rol modellerin oyuncak seçimlerinde önemli bir rol oynadığı görülmüştür.

Martin ve Ruble (2004) tarafından yapılan araştırmalar, toplumsal cinsiyet normlarının çocukların erken yaşlarda şekillendiğini ve bu normların, çocukların davranışlarını ve tercihlerini önemli ölçüde etkilediğini göstermiştir. Araştırmamızda da, çocukların toplumsal cinsiyet normlarına uyum sağlama eğiliminde oldukları ve bu normların, oyun ve oyuncak seçimlerinde belirleyici bir faktör olduğu sonucuna varılmıştır.

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

4.1. Sonuç

Bu araştırma, ilkokul çağı çocuklarının oyuncak tercihleri ve bu tercihlerin sebepleri üzerine odaklanarak, cinsiyet temelli algıların çocukların seçimleri üzerindeki etkisini incelemektedir. Araştırmanın bulguları, çocukların oyuncak tercihleri ve bu tercihlerin gerekçeleri üzerinde toplumsal cinsiyet rollerinin belirgin bir etkisi olduğunu ortaya koymaktadır.

Kız ve erkek çocuklarının oyuncak tercihleri incelendiğinde, cinsiyet normlarına uygun eğilimler gözlemlenmiştir. Kız çocukları arasında en çok tercih edilen oyuncaklar bebekler (%47.62), Barbie bebekler (%40.48) ve oyuncak evler (%16.67) iken, erkek çocukları arasında arabalar (%72.09), legolar (%27.91) ve toplar (%27.91) öne çıkmıştır. Bu durum, kız çocuklarının genellikle sosyal ve ev merkezli oyuncakları, erkek çocuklarının ise daha fiziksel ve yapılandırıcı oyuncakları tercih ettiğini göstermektedir.

Oyuncak tercih sebeplerine bakıldığında, her iki cinsiyet de oyuncaklarını sevdikleri ve eğlenceli buldukları için seçtiklerini ifade etmiştir. Ancak bazı ifadeler, cinsiyet algılarının bu tercihlerde önemli bir rol oynadığını göstermektedir. Örneğin, kız çocukları bebeklerle oynamayı daha çok tercih ederken, erkek çocukları arabalar ve legolar gibi daha teknik oyuncaklara yönelmektedir.

Çocukların oyuncak paylaşım tercihleri de cinsiyet rollerine uygunluk göstermektedir. Çocuklar, robotlar ve arabalar gibi oyuncakları genellikle erkek arkadaşlarıyla paylaşırlarken, oyuncak bebekler ve mutfak setlerini kız arkadaşlarıyla paylaşmayı tercih etmektedirler. Kız öğrencilerin %85.71'i mutfak setlerini sadece kız arkadaşlarıyla paylaşırlarken, erkek öğrencilerin %83.72'si tamir setlerini sadece erkek arkadaşlarıyla paylaşmaktadır. Ancak bazı oyuncakların her iki cinsiyetle de paylaşılması, toplumsal cinsiyet rollerinin çocuklar arasında esneklik gösterebileceğini ortaya koymaktadır. Ayrıca, çocukların hangi oyuncaklarla sadece kızların veya sadece erkeklerin oynaması gerektiğine dair belirgin cinsiyet ayrımları yaptığını da ortaya koymuştur. Kız çocukları, bebek ve Barbie gibi oyuncakların kızlar için daha uygun olduğunu düşünürken, erkek çocukları araba ve silah gibi oyuncakların erkekler için daha uygun olduğunu belirtmiştir. Bu görüşler, toplumsal cinsiyet normlarının oyuncak tercihlerini nasıl

şekillendirdiğini ve bu normların çocukların algılarında ne kadar güçlü olduğunu göstermektedir.

Araştırma ayrıca, ebeveynlerin ve çevrenin çocukların oyuncak tercihleri üzerindeki etkisini de incelemiştir. Çocukların %38.10'u ailelerinin oyuncak tercihlerini etkilediğini belirtmiştir. Ebeveynler, en büyük etki kaynağı olarak öne çıkmakta ve ekonomik sebepler (%14.29), oyuncağın yaşa uygunluğu (%7.14) ve oyuncağın dayanıklılığı (%4.76) gibi faktörler de bu tercihlerin şekillenmesinde rol oynamaktadır. Erkek çocuklar arasında da benzer şekilde, %37.21'i ebeveynlerinin ve çevrelerinin oyuncak tercihlerini etkilediğini ifade etmiştir.

Araştırmanın bulguları, toplumsal cinsiyet normlarının çocukların oyuncak ve oyun tercihleri üzerinde ne kadar etkili olduğunu da göstermektedir. Çocuklar, toplumsal cinsiyet normlarına uygun oyuncakları tercih etmekte ve bu tercihlerini açıklarken de cinsiyet rolleriyle ilgili ifadeler kullanmaktadır. Örneğin, erkekler için popüler oyunlar arasında futbol (%53.49), basketbol (%37.21) ve sokak oyunları (%41.86) gibi fiziksel oyunlar yer alırken, kızlar için popüler oyunlar arasında evcilik (%52.38) ve sokak oyunları (%50.00) gibi sosyal etkileşimi içeren oyunlar yer almaktadır.

İlkokul çocuklarının verdikleri yanıtlara göre, bazı oyuncaklar belirli cinsiyetlere göre kategorize edilmiştir. Oyuncak bebek, mutfak seti, bebek giysileri, takı yapımı seti ve ev eşyaları seti, çocuklar tarafından 'kız oyuncakları' olarak değerlendirilmiştir. Araba, top, tamir seti ve robotlar ise 'erkek oyuncakları' olarak kabul edilmiştir. Lego, hayvan figürleri ve doktor seti oyuncakları ise her iki cinsiyetin de oynayabileceği oyuncaklar olarak belirtilmiştir.

Sonuç olarak, bu araştırma çocukların oyuncak tercihleri ve bu tercihlerin sebeplerinde toplumsal cinsiyet rollerinin belirgin bir etkisi olduğunu ortaya koymaktadır. Çocukların oyuncak ve oyun seçimlerinde cinsiyet normlarının farkında olunması ve bu normların esnetilmesine yönelik çabaların artırılması, çocukların daha kapsayıcı ve eşitlikçi bir ortamda büyümelerine katkı sağlayacaktır. Bu sonuçlar, eğitimciler, ebeveynler ve politika yapımcılar için önemli çıkarımlar sunmakta ve çocukların cinsiyet eşitliğini destekleyen ortamlarda büyümesini sağlamak adına atılması gereken adımları vurgulamaktadır.

4.2. Öneriler

4.2.1. Araştırmacılara Yönelik Öneriler

Yapılan araştırmaların daha geniş örneklem gruplarını ve farklı sosyoekonomik çevrelerden gelen çocukları içermesi son derece önemlidir. Bu tür bir çeşitlilik, elde edilen bulguların genellenebilirliğini artırır. Farklı grupların oyuncak tercihlerinde ve cinsiyet rollerine ilişkin algılarındaki farklılıkları ortaya koyabilir. Örneğin, kentsel ve kırsal bölgelerden gelen çocuklar arasında farklı oyuncak tercihleri ve cinsiyet rolleri algıları olabilir. Bu nedenle, araştırmaların bu çeşitliliği kapsamayı, daha geniş bir bakış açısı sağlayabilir.

Ayrıca, çocukların oyuncak tercihlerini ve cinsiyet rollerine ilişkin algılarını anlamak için uzun süreli araştırmalara ihtiyaç vardır. Bu tür araştırmalar, çocukların gelişim süreçlerinde nasıl değişen cinsiyet rollerine maruz kaldıklarını ve bu rollerin nasıl şekillendiğini daha iyi anlamamıza yardımcı olabilir. Çocukların oyuncak tercihlerinin ve cinsiyet algılarının nasıl geliştiğini izlemek için çocukların farklı yaş gruplarında ve zaman dilimlerinde incelendiği uzun vadeli araştırmalar, bu konuda derinlemesine bir görüş sağlayabilir.

Farklı kültürel ve coğrafi bölgelerde benzer araştırmalar yaparak, cinsiyet rollerinin evrensel mi yoksa kültüre özgü mü olduğunu anlamak önemlidir. Farklı kültürel bağlamlarda yetişen çocukların oyuncak tercihleri ve cinsiyet rolleri algıları arasındaki farklılıkları araştırmak, kültürel faktörlerin bu algılar üzerindeki etkisini değerlendirmemize yardımcı olabilir. Bu tür araştırmalar, çocukların cinsiyet rollerini nasıl içselleştirdiklerini ve kültürleri tarafından nasıl etkilendiklerini daha iyi anlamamıza olanak tanır.

4.2.2. Ebeveynlere Yönelik Öneriler

Ebeveynler, çocukların ilk rol modelleri ve eğitimcileri olarak, çocuklarının cinsiyet algısının ve sosyal gelişiminin şekillenmesinde kritik bir rol oynar. Ebeveynlerin tutumları, davranışları ve sundukları olanaklar, çocukların cinsiyet rolleri konusundaki algılarını ve tutumlarını doğrudan etkiler. Bu nedenle, ebeveynlerin bu alandaki

etkilerini bilinçli bir şekilde yönetmeleri büyük önem taşır. İşte ebeveynlerin bu konuda dikkat etmeleri gereken bazı önemli noktalar aşağıdaki şekilde belirtilebilir:

- Ebeveynler, çocuklarına çeşitli oyuncaklar ve faaliyetler sunarak, onların farklı ilgi alanlarını keşfetmelerini teşvik etmelidir. Cinsiyet tarafsız oyuncaklar (örneğin, legolar, sanat malzemeleri, kitaplar) ve faaliyetler (örneğin, spor, dans, bilim deneyleri) çocukların yeteneklerini ve ilgi alanlarını cinsiyet kalıplarından bağımsız olarak geliştirmelerine olanak tanır. Bu çeşitlilik, çocukların yaratıcı düşünme, problem çözme ve sosyal becerilerini geliştirir.
- Ebeveynler, cinsiyet eşitliğini kendi davranışlarıyla da göstermelidir. Ev işleri, bakım görevleri ve mesleki rollerde cinsiyet ayrımı yapmadan hareket etmek, çocukların cinsiyet rolleri hakkında daha dengeli ve esnek görüşler geliştirmelerine yardımcı olur. Örneğin, bir baba yemek pişirirken veya bir anne tamirat yaparken çocuklarının bunu görmesi, cinsiyet rollerinin sınırlarını genişletir. Çocuklara her iki cinsiyetin de her türlü görevi yapabileceğini gösterir.
- Ebeveynler, cinsiyet rolleri ve bunların çocuk gelişimi üzerindeki etkileri hakkında bilinçlendirilmelidir. Bu, seminerler, kitaplar ve online kaynaklar aracılığıyla sağlanabilir. Bilinçli ebeveynler, çocuklarına daha kapsayıcı ve destekleyici bir ortam sunar. Örneğin, ebeveynler çocuklarına yönelik cinsiyetçi söylemlerden kaçınmalı ve diğer aile üyelerini ve çevrelerini de bu konuda bilinçlendirmelidir.
- Ebeveynler, çocuklarının ilgi duydukları alanları cinsiyetlerine bakılmaksızın desteklemelidir. Bir erkek çocuğu bale yapmak istiyorsa ya da bir kız çocuğu futbol oynamak istiyorsa, ebeveynler bu ilgileri teşvik etmeli ve desteklemelidir. Bu, çocukların yeteneklerini ve ilgi alanlarını özgürce keşfetmelerine olanak tanır ve onları toplumsal cinsiyet kalıp yargılarından uzaklaştırır. Çocukların ilgi alanlarına yönelik olumlu geri bildirimler vermek, onların özgüvenlerini artırır ve kendilerini ifade etmelerini kolaylaştırır.
- Ebeveynler, çocuklarının maruz kaldığı medya ve edebiyat ürünlerini de dikkatle seçmelidir. Çocuk kitapları, filmler ve televizyon programları, cinsiyet rollerine dair güçlü mesajlar içerir. Bu nedenle, cinsiyet eşitliğini ve çeşitliliği teşvik eden içerikleri tercih etmek, çocukların daha geniş bir bakış açısı geliştirmesine

yardımcı olur. Ayrıca, çocuklarla izledikleri ve okudukları hakkında konuşarak, cinsiyet rolleri konusundaki farkındalıklarını artırmak da önemlidir.

- Ebeveynler, çocuklarının sosyal çevresini de göz önünde bulundurmalıdır. Çocukların oyun grupları ve arkadaş çevresi, cinsiyet rolleri konusundaki algılarını etkiler. Bu nedenle, cinsiyet eşitliğini ve işbirliğini teşvik eden oyun gruplarına katılım sağlamak, çocukların sosyal becerilerini ve empati duygusunu geliştirebilir. Ayrıca, ebeveynler diğer ebeveynlerle işbirliği yaparak, çocukların birlikte oynayabileceği çeşitli ve kapsayıcı etkinlikler düzenleyebilirler.
- Ebeveynler, cinsiyet kalıp yargılarının farkında olmalı ve bu kalıp yargılara karşı duyarlı davranmalıdır. Çocuklarına, belirli oyuncakların veya faaliyetlerin sadece bir cinsiyete uygun olduğu mesajını veren cinsiyetçi yorumlardan kaçınmalıdırlar. Bunun yerine, çocukların bireysel tercihlerini ve yeteneklerini teşvik eden bir yaklaşım benimsemelidirler.

Sonuç olarak, ebeveynlerin cinsiyet rolleri konusunda bilinçli ve duyarlı bir yaklaşım benimsemeleri, çocuklarının daha esnek ve dengeli cinsiyet algıları geliştirmelerine yardımcı olur. Bu, çocukların özgüvenlerini artırır. İlgi alanlarını özgürce keşfetmelerini sağlar ve toplumsal cinsiyet kalıplarının ötesine geçmelerine yardımcı olur.

4.2.3. Eğitimcilere Yönelik Öneriler

İlkokul dönemi, çocukların toplumsal cinsiyet algılarının gelişiminde hayati bir öneme sahiptir. Eğitimcilerin bu konudaki tutum ve davranışları, çocukların cinsiyet rolleri ve eşitliği konusundaki farkındalıklarını şekillendirmede kritik bir rol oynar. Bu bağlamda, eğitimcilerin dikkat etmesi gereken bazı önemli noktalar aşağıdaki şekilde belirtilebilir:

- Eğitimciler, cinsiyet eşitliği konusunda bilinçlendirilmelidir. Bu amaçla, hizmet içi eğitim programları ve seminerler düzenlenebilir. Eğitimcilerin cinsiyet eşitliği konusunda farkındalık kazanmaları, öğrencilerin oyuncak ve oyun tercihlerini etkilemeden, her cinsiyetin çeşitli oyun ve oyuncaklarla oynaması için teşvik edici bir ortam oluşturulmasına yardımcı olacaktır.
- Sınıflarda kullanılan materyaller ve oyuncaklar, cinsiyet tarafsız olmalı ve her çocuğun ilgisini çekebilecek şekilde çeşitlendirilmelidir. Bu, çocukların belirli cinsiyetlere yönelik kalıp yargılardan uzak olmalarını teşvik edecektir. Örneğin,

kız ve erkek çocukları için ortak ilgi alanlarını kapsayan kitaplar, oyun setleri ve eğitim materyalleri kullanılabilir.

- Eğitimciler, öğrencilerin cinsiyet rolleri hakkındaki farkındalıklarını artırmak için çeşitli aktiviteler ve projeler düzenleyebilirler. Örneğin, cinsiyet eşitliği temalı sanat projeleri, drama etkinlikleri ve tartışma grupları, çocukların bu konuyu düşünmelerini ve daha esnek bir bakış açısı geliştirmelerini sağlayabilir.
- Sınıf ortamı, cinsiyet eşitliğini teşvik edecek şekilde düzenlenmelidir. Oturma düzeni, grup çalışmaları ve sınıf içi aktiviteler, kız ve erkek çocuklarının birlikte çalışmasını ve etkileşimde bulunmasını desteklemelidir. Bu, çocukların birbirlerini daha iyi anlamalarına ve cinsiyetler arası saygı ve işbirliği geliştirmelerine yardımcı olacaktır.
- Eğitim programları ve müfredatlar, cinsiyet eşitliği perspektifiyle gözden geçirilmelidir. Öğrencilerin öğrenme süreçlerinde karşılaştıkları içeriklerin cinsiyet kalıp yargılarından arındırılması ve her iki cinsiyetin de başarılarını ve katkılarını eşit şekilde yansıtan materyallerin kullanılması önemlidir.
- Eğitimciler, ebeveynlerle işbirliği yaparak, cinsiyet eşitliği konusundaki farkındalığı artırabilir ve çocukların evde de bu anlayışla yetiştirilmelerini teşvik edebilirler. Bu işbirliği, bilgilendirme toplantıları, ebeveyn-öğretmen görüşmeleri ve ortak etkinliklerle güçlendirilebilir.
- Eğitimciler, kendi davranışları ve tutumlarıyla öğrencilere rol model olmalıdır. Cinsiyet ayrımı yapmadan sorumluluklar almak ve öğrencilerle eşitlik temelli ilişkiler kurmak, çocukların da bu anlayışı benimsemelerine katkı sağlar.
- Eğitimciler, öğrencilerin cinsiyet kalıp yargılarına meydan okuyan davranışlarını pozitif geri bildirimlerle desteklemelidir. Bu, öğrencilerin kendilerini özgürce ifade etmelerini ve ilgi alanlarını cinsiyetlerinden bağımsız olarak geliştirmelerini teşvik eder.

4.2.4. Politika Yapıcılara Öneriler

Eğitim ve sosyal politika yapıcıları, çocukların cinsiyet rollerine ilişkin kalıp yargılardan uzak bir şekilde büyümelerini teşvik eden politikalar geliştirmesi önemlidir. Bu politikalar, okullarda ve toplum genelinde cinsiyet eşitliğini destekleyici programların uygulanmasını içermelidir. Özellikle, cinsiyet temelli ayrımcılığı

önlemeye yönelik eğitimler ve etkinlikler düzenlenmelidir. Çocuklara cinsiyet eşitliği, cinsiyet farklılıkları ve cinsiyetçilik konularında eğitim verilmelidir. Bu sayede, çocuklar daha erken yaşlardan itibaren cinsiyetçi algılardan uzak bir şekilde büyüyebilirler. Bu bağlamda, politika yapıcıların dikkat etmesi gereken bazı önemli noktalar aşağıdaki şekilde belirtilebilir:

- Cinsiyet eşitliği konusundaki farkındalık, eğitim müfredatlarına entegre edilmelidir. Bu entegrasyon, çocukların erken yaşlardan itibaren cinsiyet rollerine dair daha geniş bir perspektif kazanmalarına yardımcı olabilir. İlkokullarda ve eğitim kurumlarında, cinsiyet eşitliği ve cinsiyetçilik konuları, hayat bilgisi, sosyal bilgiler gibi derslere dahil edilmelidir. Ayrıca, cinsiyet eşitliği eğitimi, öğrenci grupları, konferanslar ve atölyeler aracılığıyla da desteklenmelidir.
- İlkokullar ve eğitim kurumları, tüm çocukların cinsiyetlerine bakılmaksızın kendilerini özgürce ifade edebilecekleri kapsayıcı ortamlar yaratmalıdır. Bu kapsayıcı ortamlar, çocukların çeşitli oyuncak ve oyunlarla etkileşime girebilecekleri ve kendi ilgi alanları doğrultusunda geliştirebildikleri bir atmosfer sunmalıdır. Eğitim materyalleri ve sınıf içi aktiviteler, cinsiyet ayrımcılığına yol açmayacak ve çeşitliliği teşvik edecek şekilde seçilmelidir. Ayrıca, öğretmenler ve eğitim personeli, cinsiyet eşitliği konusunda duyarlılık ve bilgiye sahip olmalı ve bu konuda öğrencilere rehberlik etmelidir.
- Cinsiyet eşitliği konusundaki araştırmalar için fon sağlanmalı ve bu alandaki araştırmalar desteklenmelidir. Bu, cinsiyet eşitliğini teşvik edici politikaların oluşturulmasına bilimsel bir temel sağlayacaktır. Araştırmalar, çocukların cinsiyet rollerini nasıl öğrendiklerini, bu rollerin nasıl şekillendiğini ve cinsiyet eşitliği politikalarının etkilerini değerlendirebilir. Ayrıca, kültürel ve coğrafi farklılıkları dikkate alarak yapılan araştırmalar, çeşitli toplumlarda cinsiyet eşitliğinin nasıl anlaşıldığını ve uygulandığını daha iyi anlamamıza yardımcı olabilir.
- Cinsiyet eşitliği politikalarının etkili olması için toplumun ve ailelerin aktif katılımı önemlidir. Ebeveynlerin, öğretmenlerin, yerel yönetimlerin ve sivil toplum kuruluşlarının işbirliği, cinsiyet eşitliği konusunda toplumsal farkındalığı artırmak ve politikaların uygulanmasını desteklemek için kritik bir rol

oyunmaktadır. Ayrıca, medya ve reklam endüstrisinin de cinsiyet eşitliği ilkelerine uygun olarak çalışması teşvik edilmelidir.

Bu önlemler, çocukların cinsiyet rollerine ilişkin algılarını daha sağlıklı bir şekilde geliştirmelerine ve toplumsal cinsiyet eşitliğine katkıda bulunmalarına yardımcı olabilir. Eğitim ve sosyal politika alanındaki bu tür önlemler, uzun vadeli bir etki yaratarak gelecek nesillerin daha eşitlikçi bir dünyada büyümelerine katkıda bulunabilir.

KAYNAKÇA

- Aksoy, P., ve Baran, G. (2017). Annelerin cinsiyet rollerine ilişkin özellikleri ile çocukların oyuncak tercihleri ve oynadıkları oyun türleri arasındaki ilişki üzerine bir çalışma. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi*, 5(1), 102-136.
- American Academy of Pediatrics. (2019). Toy safety tips. <https://www.aap.org/en/search/?k=patient-care/toy-safety>
- American Psychological Association (APA). (2020). *APA dictionary of psychology*. American Psychological Association. <https://dictionary.apa.org/>
- Aydın, B. (2020). *Çocuk ve ergen psikolojisi*. Nobel Akademik Yayıncılık.
- Balcı, A. (2021). *Sosyal Bilimlerde Araştırma: Yöntem, Teknik ve İlkeler* (15. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Bandura, A. (1997). *Self-efficacy: The exercise of control*. W. H. Freeman/Times Books/Henry Holt & Co.
- Bem, S. L. (1981). Gender schema theory: A cognitive account of sex typing. *Psychological Review*, 88(4), 354-364. <https://doi.org/10.1037/0033-295X.88.4.354>
- Bem, S. L. (1983). Gender schema theory and its implications for child development: Raising gender-aschematic children in a gender-schematic society. *Signs: Journal of Women in Culture and Society*, 8(4), 598-616.
- Bergen, D. (2002). The role of pretend play in children's cognitive development. *Early Childhood Research & Practice*, 4(1).
- Berk, L. E. (2007). *Child development* (8th ed.). Pearson Education.
- Blakemore, J. E. O. (2003). Children's beliefs about violating gender norms: Boys shouldn't look like girls and girls shouldn't act like boys. *Sex Roles*, 48(9-10), 411-419. <https://doi.org/10.1023/A:1023574427720>
- Blakemore, J. E., & Centers, R. E. (2005). Characteristics of boys' and girls' toys. *Sex Roles*, 53(9-10), 619-633. <https://doi.org/10.1007/s11199-005-7729-0>
- Bradley, R. H., & Corwyn, R. F. (2002). Socioeconomic status and child development. *Annual Review of Psychology*, 53(1), 371-399. <https://doi.org/10.1146/annurev.psych.53.100901.135233>
- Butler, J. (1990). *Gender trouble: Feminism and the subversion of identity*. Routledge.
- Caldera, Y. M., Huston, A. C., & O'Brien, M. (1989). Social interactions and play patterns of parents and toddlers with feminine, masculine, and neutral toys. *Child Development*, 60(1), 70-76. <https://doi.org/10.2307/1131072>

Chodorow, N. (1978). *The reproduction of mothering: Psychoanalysis and the sociology of gender*. University of California Press.

Connell, R. W. (1987). *Gender and power: Society, the person, and sexual politics*. Stanford University Press.

Diamond, A. (2013). Executive functions. *Annual Review of Psychology*, 64(1), 135-168. <https://doi.org/10.1146/annurev-psych-113011-143750>

Dökmen, Z. Y. (2009). *Toplumsal cinsiyet*. Remzi Kitabevi.

Eagly, A. H., & Wood, W. (1991). Explaining sex differences in social behavior: A meta-analytic perspective. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 17(3), 306–315. <https://doi.org/10.1177/0146167291173011>

Eagly, A. H., & Wood, W. (1999). The origins of sex differences in human behavior: Evolved dispositions versus social roles. *American Psychologist*, 54(6), 408–423. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.54.6.408>

Echabe, A. E., & Castro, J. L. (1999). The impact of context on gender social identities. *European Journal of Social Psychology*, 29, 287-304. [https://doi.org/10.1002/\(SICI\)1099-0992\(199903/05\)29:2/3<287::AID-EJSP928>3.0.CO;2-5](https://doi.org/10.1002/(SICI)1099-0992(199903/05)29:2/3<287::AID-EJSP928>3.0.CO;2-5)

Elkind, D. (2007). *The power of play: How spontaneous, imaginative activities lead to happier, healthier children*. Da Capo Press.

Fein, G. G. (1981). *Pretend play: Creativity and consciousness*. Academic Press.

Freeman, N. K. (2007). Preschoolers' perceptions of gender appropriate toys and their parents' beliefs about genderized behaviors: Miscommunication, mixed messages, or hidden truths? *Early Childhood Education Journal*, 34(5), 357–366. <https://doi.org/10.1007/s10643-006-0123-x>

Gabbard, C. (2018). *Lifelong motor development*. Wolters Kluwer Health.

Gidengil, E., & Everitt, J. (2003). Conventional coverage/unconventional politicians: Gender and media coverage of Canadian leaders' debates, 1993, 1997, 2000. *Canadian Journal of Political Science/Revue canadienne de science politique*, 36(3), 559-577. <https://doi.org/10.1017/S0008423903778767>

Ginsburg, K. R. (2007). The importance of play in promoting healthy child development and maintaining strong parent-child bonds. *Pediatrics*, 119(1), 182-191. <https://doi.org/10.1542/peds.2006-2697>

Glick, P., & Fiske, S. T. (1996). The Ambivalent Sexism Inventory: Differentiating hostile and benevolent sexism. *Journal of Personality and Social Psychology*, 70(3), 491–512. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.70.3.491>

- Goncu, A. (1993). Development of intersubjectivity in social pretend play. *Human Development*, 36(4), 185–198. <https://doi.org/10.1159/000278206>
- Götz, M., & Lemish, D. (2012). *Sexy girls, heroes and funny losers: Gender representations in children's TV around the world*. Peter Lang.
- Helm, J. H. (2009). *Becoming young thinkers: Deep project work in the classroom*. Teachers College Press.
- Hirsh-Pasek, K., Golinkoff, R. M., Berk, L. E., & Singer, D. (2009). *A mandate for playful learning in preschool: Presenting the evidence*. Oxford University Press.
- Hofstede, G. (2001). *Culture's consequences: Comparing values, behaviors, institutions and organizations across nations*. Sage.
- Kahraman, P., ve Arabacıoğlu, B. (2018). Çocukların anne-babalarına yönelik algıları ile anne-çocuk etkileşiminin cinsiyet rolleri açısından incelenmesi. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 22(3), 1-16.
- Kagan, J. (1964). *Review of child development research* (M. L. Hoffman & L. W. Hoffman, Eds.) Russell Sage.
- Krippendorff, K. (2019). *Content Analysis: An Introduction to Its Methodology* (4th ed.). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Lillard, A. S. (2013). *Montessori: The science behind the genius*. Oxford University Press.
- Lippmann, W. (1922). *Public opinion - Harcover*. Brace and Company.
- Lips, H. M. (2001). *Sex & gender: An introduction* (4th ed.). Mayfield Publishing.
- Maccoby, E. E. (1998). *The two sexes: Growing up apart, coming together*. Harvard University Press.
- Martin, C. L., & Fabes, R. A. (2001). The stability and consequences of young children's same-sex peer interactions. *Developmental Psychology*, 37(3), 431–446. <https://doi.org/10.1037/0012-1649.37.3.431>
- Martin, C. L., & Ruble, D. N. (2004). Children's search for gender cues: Cognitive perspectives on gender development. *Current Directions in Psychological Science*, 13(2), 67-70. <https://doi.org/10.1111/j.0963-7214.2004.00276.x>
- Martin, C. L., & Ruble, D. N. (2010). Patterns of gender development. *Annual Review of Psychology*, 61, 353-381. <https://doi.org/10.1146/annurev.psych.093008.100511>
- Menekşe, F. N., ve Asan, A. (2022). 3-6 yaş arası okul öncesi çocukların oyuncak tercihleri ve cinsiyet kalıp yargıları ile ebeveynlerinin toplumsal cinsiyet algıları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 18(35), 821-836.

- Miller, E., & Almon, J. (2009). Crisis in the kindergarten: Why children need to play in school. *Alliance for Childhood*.
- Mischel, W., & Bandura, A. (1962). *Psychological modeling: Conflicting theories*. University of Nebraska Press.
- Moyles, J. R. (1989). *Just playing? The role and status of play in early childhood education*. Open University Press.
- Nicolopoulou, A. (1997). Play, cognitive development, and the social world: Piaget, Vygotsky, and beyond. *Human Development*, 40(4), 253-279. <https://doi.org/10.1159/000277285>
- Oakley, A. (1972). *Sex, gender and society*. Harper and Row.
- Ouellette, J. (2007). The power of play: A pediatric role in enhancing development in young children. *Pediatrics*, 119(1), 182-191. <https://doi.org/10.1542/peds.2006-2697>
- Papalia, D. E., & Feldman, R. D. (2011). *Experience human development* (12th ed.). McGraw-Hill.
- Parten, M. B. (1932). Social participation among pre-school children. *The Journal of Abnormal and Social Psychology*, 27(3), 243-269. <https://doi.org/10.1037/h0074524>
- Pellegrini, A. D., & Smith, P. K. (1998). Physical activity play: The nature and function of a neglected aspect of playing. *Child Development*, 69(3), 577-598.
- Piaget, J. (1962). *Play, dreams and imitation in childhood*. Norton.
- Rice, F. P. (1996). *Human development: A life-span approach* (3rd ed.). Prentice Hall.
- Rice, F. P. (1996). *Intimate relationships, marriages, and families*. Mayfield Publishing.
- Ridgeway, C. L. (2009). Framed before we know it: How gender shapes social relations. *Gender & Society*, 23(2), 145-160. <https://doi.org/10.1177/0891243208330313>
- Ridgeway, C. L., & Correll, S. J. (2004). Unpacking the gender system: A theoretical perspectives on gender beliefs and social relations. *Gender & Society*, 18(4), 510-531. <https://doi.org/10.1177/0891243204265269>
- Rogoff, B. (2003). *The cultural nature of human development*. Oxford University Press.
- Russ, S. W. (2004). *Play in child development and psychotherapy: Toward empirically supported practice*. Lawrence Erlbaum Associates Publishers.
- Serbin, L. A., Poulin-Dubois, D., & Eichstedt, J. A. (2002). Infants' responses to gender-inconsistent events. *Infancy*, 3(4), 531-542. https://doi.org/10.1207/S15327078IN0304_03

- Serbin, L. A., Poulin-Dubois, D., Colburne, K. A., Sen, M. G., & Eichstedt, J. A. (2001). Gender stereotyping in infancy: Visual preferences for and knowledge of gender-stereotyped toys in the second year. *International Journal of Behavioral Development*, 25(1), 7–15. <https://doi.org/10.1080/01650250042000078>
- Singer, D. G., & Singer, J. L. (1990). *The house of make-believe: Children's play and the developing imagination*. Harvard University Press.
- Smith, E. R., & Mackie, D. M. (2016). *Social psychology* (4th ed.). Psychology Press.
- Smith, J. (2010). Gender roles in society. *Journal of Sociology*, 25(3), 45-60.
- Spence J. T. (1984). Gender identity and its implications for the concepts of masculinity and femininity. *Nebraska Symposium on Motivation*, 32, 59–95.
- Sutton-Smith, B. (1986). *Toys as culture*. Gardner Press.
- Tippett, K. (2008). *Playing and the human experience*. On Being.
- Tuğrul, B. (2010). Oyun temelli öğrenme. R. Zembat (Ed.), *Okul öncesinde özel eğitim yöntemleri içinde* (ss. 187-216). Anı Yayıncılık.
- Vygotsky, L. S. (1978). *Mind in society: The development of higher psychological processes*. Harvard University Press.
- West, C., & Zimmerman, D. H. (1987). Doing gender. *Gender & Society*, 1(2), 125-151. <https://doi.org/10.1177/0891243287001002002>
- Williams, C. (1995). *Still a man's world: Men who do "women's work"*. University of California Press.
- Woolfolk, A. (2004). *Educational psychology* (9th ed.). Pearson Education.
- Yıldırım, A., ve Şimşek, H. (2018). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (11. Baskı). Seçkin Yayıncılık.
- Yin, R. K. (2018). *Case Study Research and Applications: Design and Methods* (6th ed.). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Zucker, K. J., & Bradley, S. J. (1995). *Gender identity disorder and psychosexual problems in children and adolescents*. Guilford Press.

EKLER

Ek 1: Araştırma İzni

T.C.
BURSA VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : E-86896125-605.01-94338786
Konu : Fatma G RG N'in Uygulama izni

15.01.2024

MÜDÜRLÜK MAKAMINA

- İlgi : a) Millî Eğitim Bakanlığı'nın Araştırma Uygulama izinleri konulu 21/01/2020 tarih ve 1563890 (2020/2) sayılı Genelgesi.
b) Bursa Uludağ Üniversitesi Rektörlüğü Genel Sekreterliği'nin 26.12.2023 tarih ve 142595 sayılı yazısı.

Bursa Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kadın ve Aile Çalışmaları Anabilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi Fatma G RG N'in "İlkokul Çağında Çocuklarının Oyun ve Oyuncak Seçimine Çocukların Toplumsal Cinsiyet Algılarının Etkisi" konulu araştırması ilgi (b) sayılı yazı ile bildirilmektedir.

Fatma G RG N'in yukarıda belirtilen araştırmasını Nilüfer Özel Doku Koleji, Nilüfer Abdurrahman Vardar İlkokulu, Osmangazi Uludağ İlkokulu ve Yıldırım İrincevler İlkokulu öğrencilerine uygulama yapma isteği Müdürlüğümüzde oluşturulan "Araştırma Değerlendirme Komisyonu" tarafından incelenerek değerlendirilmiştir. Araştırma ile ilgili çalışmanın **okul/kurumlardaki eğitim öğretim faaliyetleri aksatılmadan, araştırma formlarının aslı okul müdürlüklerince görülerek ve gönüllülük esası ile okul müdürlüklerinin gözetim ve sorumluluğunda** ilgi Genelge çerçevesinde uygulanması ayrıca **araştırma sonuçlarının Müdürlüğümüz ile paylaşılması** komisyonumuzca uygun görülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görülmesi halinde olurlarınıza arz ederim.

Mustafa KAHYA
İl Millî Eğitim Müdür Yardımcısı

OLUR

Dr. Ahmet AL RE SO LU
Vali a.
İl Millî Eğitim Müdürü

Ek : ÖçeKler (3 Sayfa)

Adres : HocaHasan Mh. İkbahar Cad. No:38
(Yeni Hükümet Köneğı A Blok) 16050/Osmangazi/BURSA
Telefon No : 0 (224)225 25 78
E-Posta: arge16@meb.gov.tr
Kep Adresi : meb@hs01.kep.tr

Bu belge güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Adresi : <https://www.turkiye.gov.tr/meb-ebys>

Bilgi için: Engin SEYMEN

Unvan : Veri Hazırlama ve Kontrol İşletmeni

İnternet Adresi: <http://bursa.meb.gov.tr> Faks: 445 18 10

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden 9af9-a6be-37f4-8b23-e9f7 kodu ile teyit edilebilir.

Ek 2: Etik Kurul İzni

	BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ ARAŞTIRMA VE YAYIN ETİK KURULLARI (Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma ve Yayın Etik Kurulu) TOPLANTI TUTANAĞI
OTURUM TARİHİ 24 KASIM 2023	OTURUM SAYISI 2023-10
KARAR NO 7: Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'nden alınan Kadın ve Aile Çalışmaları Anabilim Dalı öğretim üyelerinden Prof. Dr. Aysen TOKOL yüksek lisans öğrencisi 702132007 numaralı Fatma GİRGİN'in "İlkokul çağı Çocuklarının Oyun ve Oyuncak Seçimine Çocukların Toplumsal Cinsiyet Algılarının Etkisi" adlı tez çalışması kapsamında uygulanacak görüşme sorularının değerlendirilmesine geçildi. Yapılan görüşmeler sonunda; Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kadın ve Aile Çalışmaları Anabilim Dalı öğretim üyelerinden Prof. Dr. Aysen TOKOL yüksek lisans öğrencisi 702132007 numaralı Fatma GİRGİN'in "İlkokul çağı Çocuklarının Oyun ve Oyuncak Seçimine Çocukların Toplumsal Cinsiyet Algılarının Etkisi" adlı tez çalışması kapsamında uygulanacak görüşme sorularının "<i>Bölüm 1: Kişisel Bilgiler</i>" <i>izin formundaki ad-soyad bilgisini içerdiğinden "Kişisel Verilerin Korunması Kanunu" kapsamında olması nedeniyle çalışmadan çıkarılması koşuluyla</i> sorularının fikri, hukuki ve telif hakları bakımından metot ve ölçeğine ilişkin sorumluluğu başvurusuza ait olmak üzere uygun olduğuna oybirliği ile karar verildi.	

Ek 3: Veri Toplama Aracı

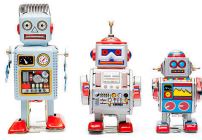
YAŞ:

CİNSİYET:

OKUL ADI:

SINIF:

1. Oyun oynarken hangi oyuncakları tercih edersin? Neden?
2. Hangi oyunları oynamaktan hoşlanırsın? Neden?
3. Hangi oyuncaklarla sadece kızlar oynamalı? Neden?
4. Hangi oyuncaklarla sadece erkekler oynamalı? Neden?
5. Oyuncak seçiminde ailenizin veya çevrenizin etkisi olduğunu düşünüyor musunuz? Neden?
6. Hangi oyunlar toplumda genel olarak erkekler için daha popüler? Neden?
7. Hangi oyunlar toplumda genel olarak kızlar için daha popüler? Neden?
8. Aşağıdaki oyuncakları bir kız arkadaşın ve bir erkek arkadaşınla paylaşırsan hangisini hangisine verirsin?

robotlar

hayvan figürleri

oyuncak bebek

mutfak seti

lego

araba

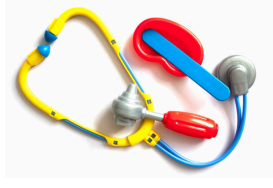
bebek giysileri

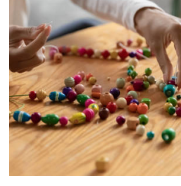
tamir seti

top

doktor seti

takı yapımı seti

ev eşyaları seti

.....